

LATVIJAS SABIEDRISKO ELEKTRONISKO
PLAŠSAZIŅAS LĪDZEKĻU OMBUDA
EDMUNDA APSALONĀ
ZIŅOJUMS
PAR 2025. GADU

SATURA RĀDĪTĀJS

Kopsavilkums	3
Ievads	4
1. Ombuda institūta misija	7
2. Ombuda funkcijas un rīcības plāns 2025. gadam	9
3. Ombuda neatkarības garantiju un funkciju izpildes nodrošināšana	17
4. Iesniegumu izskatīšana un atzinumu sagatavošana	19
4.1. Iesniegumi un atbildes uz tiem	19
4.2. Ombuda atzinumu sagatavošana un publiskošana	21
4.3. Atzinumu struktūra	24
4.4. Ombuda atzinumos ietvertie ieteikumi un to īstenošana	29
5. Citu ombuda funkciju realizācija	37
5.1. Medijpratības veicināšana	37
5.2. Pētījums par Latvijas Sabiedriskā medija tēlu	38
5.3. Profesionālās ētikas balva	42
6. Ombuda publicitāte	44
6.1. Ombuda interneta mājaslapas un sociālo mediju profilu statistika	44
6.2. Ombuds citu mediju saturā	46
7. Dziesma “Alumīnija cūka” – gadījuma analīze	48

KOPSAVILKUMS

Ziņojums veidots balstoties Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu un to pārvaldības likuma V nodaļā noteiktajās sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu ombuda funkcijās.

Ziņojumā ietvertās informācijas periods aptver vienu gadu – no 2025. gada 1. janvāra līdz 2025. gada 31. decembrim. Pārskata periodā sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu ombuda funkcijas pildīja Edmunds Apsalons.

2025. gadā tika reģistrēti 59 iesniegumi sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu ombudam par iespējamajām satura kvalitātes vai profesionālās rīcības problēmām VSIA "Latvijas Sabiedriskais medijs" (turpmāk arī – LSM vai sabiedriskais medijs) veidotajā saturā vai darbinieku profesionālajā rīcībā, saistībā ar kuru izskatīšanu tika sagatavoti un publicēti 39 ombuda atzinumi par sabiedriskā medija veidoto un publiskoto satura vienību vai sabiedriskā medija darbinieku rīcības atbilstību sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu darbības pamatprincipiem, kas noteikti LSM pašregulējošajos dokumentos – VSIA "Latvijas Sabiedriskais medijs" Redakcionālajās vadlīnijās un VSIA "Latvijas Sabiedriskais medijs" Rīcības un ētikas kodeksā. Atzinumi ir veidoti, balstoties uz 19 privātpersonu, 10 politiķu vai politisko organizāciju, sešu nevalstisko organizāciju, sešu valsts pārvaldes iestāžu un četru uzņēmumu iesniegumiem. Viens atzinums ir veidots pēc ombuda iniciatīvas.

No sagatavotajiem atzinumiem 27 atzinumos ombuds nekonstatēja LSM saturā vai medija darbinieku profesionālajā rīcībā Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu un to pārvaldības likuma 1. panta, 2. pantā noteiktā sabiedrisko plašsaziņas līdzekļu vispārējā stratēģiskā mērķa un 3. pantā izteikto sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu darbības pamatprincipu, kā arī LSM pašregulējošo dokumentu pārkāpumus.

Savukārt 12 atzinumos šādi pārkāpumi tika konstatēti. Jāņem vērā, ka visbiežāk iesniegumos ombudam tiek norādīts uz vairākiem iespējamiem likumā noteikto vai pašregulējošajos dokumentos noteikto prasību pārkāpumiem. Visbiežāk ombuds ir atzinis pārkāpumus par vienu vai dažu prasību neievērošanu, bet nav atzinis pārkāpumus pārējā iesnieguma pretenziju daļā.

LSM misija ir strādāt visas sabiedrības interesēs, ņemot vērā sabiedrībā pastāvošo vērtību priekšstatu, pārliecību, interešu un mērķu dažādību un daudzveidību, rosinot konstruktīvas diskusijas, kas ļautu atšķirīgu viedokļu izteicējiem ieklausīties un labāk saprast pretējās puses pozīciju. Sabiedriskā medija sarežģītais uzdevums ir līdzsvarot vārda un izteiksmes brīvību, redakcionālo autonomiju un neatkarību ar viedokļu daudzveidības reprezentāciju tā saturā, lai sabiedriskais medijs varētu kļūt par platformu, kuras ietvaros veidojas konstruktīvs dialogs starp nereti polarizētajām sabiedrības daļām, kā arī, lai veidotos konstruktīva saruna un sadarbība starp sabiedrību un tās intereses pārstāvošo mediju. Sabiedriskais medijs kā demokrātiskas sabiedrības publiskais domapmaiņas lauks ir paredzēts tam, lai atšķirīgo viedokļu pārstāvji varētu rast kopējus saskarsmes punktus un saprastos cits ar citu.

IEVADS

Latvijas sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu ombuda (turpmāk arī – ombuds) darbību 2025. gadā noteica vairāki būtiski sabiedriski-politiski un mediju vides notikumi un procesi, kas ietekmēja auditorijas un sabiedriskā medijā mijiedarbību, un secīgi – ombuda darba saturu.

1. Diskusijas par krievu valodas lietojumu VSIA “Latvijas sabiedriskais medijs” programmās un pakalpojumos.

Pārskata periodā joprojām turpinājās Krievijas Federācijas pilna mēroga iebrukuma Ukrainā izraisītais karš, kas noteica arī sabiedriskā medija saturu un tā uztveri sabiedrībā. Ģeopolitiskā situācija Eiropā un pasaulē veicināja agresīvas retorikas dominanci Latvijas sabiedrībā, tās izteiktu polarizāciju būtiskos jautājumos, pretējo viedokļu radikalizāciju un radikālo pozīciju izteikto neiecietību pret atšķirīgu uzskatu pautējiem. Šāda retorika bija vērojama arī attiecībā uz sabiedrisko mediju.

Viena no centrālajām atšķirīgo redzējumu sadursmes tēmām bija saistīta ar krievu valodas lietojumu sabiedriskā medija saturā, kuras centrā nonāca jautājums par sabiedriskā medija tiesībām veidot saturu krievu valodā saistībā ar Latvijas Nacionālās drošības koncepcijā ietverto nosacījumu, ka no 2026. gada 1. janvāra ir jāpārtrauc saturs krievu valodā veidošana sabiedriskajā medijā. Diskusijas par krievu valodas klātbūtni sabiedriskajā medijā ietekmēja sabiedrības attieksmi pret sabiedriskā medija veidoto saturu un lika pārvērtēt tā misiju un uzdevumus.

Balstoties uz 14. Saeimas 20 deputātu iesniegto pieteikumu Latvijas Republikas Satversmes tiesai par Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu un to pārvaldības likuma 3. panta septītajās daļas un 8. panta ceturtās daļas atbilstību Latvijas Republikas Satversmei, Satversmes tiesa, gatavojot izskatīšanai lietu Nr. 2024-30-01 “Par Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu un to pārvaldības likuma 3. panta septītajās daļas un 2024. gada 18. janvāra likuma “Grozījumi Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu un to pārvaldības likumā” 6. panta, ciktāl ar to likuma 8. panta ceturtā daļa izteikta jaunā redakcijā, atbilstību Latvijas Republikas Satversmes ievadam un 4. pantam”, atzina par pieaicināto personu lietā sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu ombudu. Savu viedokli par Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu un to pārvaldības likuma (turpmāk – SEPLPL) 3. panta septītajās daļas interpretāciju ombuds sniedza rakstiski ar 2025. gada 27. marta vēstuli Satversmes tiesai un tā galvenās atziņas mutiski izteica 2026. gada 21. janvāra Satversmes tiesas sēdē, kad ombuds publiski tika uzklaustīts kā pieaicinātā persona lietā.

Diskusijas sabiedrībā šajā jautājumā mazinājās līdz ar VSIA “Latvijas Sabiedriskais medijs” valdes 2025. gada 23. jūlijā pieņemto un publiskoto lēmumu, kas noteica LSM stratēģiskās prioritātes 2026. – 2029. gadam, un to ietvarā paredzēja jaunu pieeju valodu lietojumam LSM saturā. Prioritātes paredzēja, ka LSM interneta ziņu portāls LSM.lv kļūs par vienotu ziņu platformu latviešu valodā ar svešvalodu izvēli, savukārt televīzijā un radio lineārajā formātā no 2026. gada saturs būs tikai latviešu valodā. Gada noslēgumā diskusijas atjaunojās saistībā ar krievu valodā veidoto saturu LSM interneta portālā “LSM.lv”.

Kopumā pārskata gada laikā ombudam adresētie jautājumi par krievu valodā veidotu saturu sabiedriskā medija saturā un LSM sniegtajos pakalpojumos ir uzdoti četros iesniegumos un netiešā veidā jautājums par krievu valodu sabiedriskā medija saturā ir skatīts 2025. gada 29. janvāra atzinumā Nr.3/6-3.

2. 2025. gada Pašvaldību vēlēšanas.

Lai gan priekšvēlēšanu aģitācijas periodā un laikā pēc 2025. gada 7. jūnijā notikušajām 2025. gada Latvijas pašvaldību vēlēšanām ombuds nesaņēma iesniegumus par iespējamiem VSIA "Latvijas Sabiedriskais medijs" Nolikuma "Par bezmaksas aģitācijas un paziņojumu par tikšanos ar vēlētajiem izvietojumu un raidījumu veidošanas kārtību valsts SIA "Latvijas Sabiedriskais medijs" programmās un pakalpojumos pirms 2025. gada pašvaldību vēlēšanām" pārkāpumiem sabiedriskā medija programmās un pakalpojumos, tomēr pašvaldību vēlēšanu konteksts ir konstatējams astoņos ombudam adresētajos iesniegumos, un saistībā ar to tika veidoti un publiskoti pieci ombuda atzinumi (Nr. 9/6-3, Nr. 15/6-3, Nr. 16/6-3, Nr. 19/6-3, Nr. 21/6-3), no kuriem ir jāizceļ atzinums Nr. 19/6-3 Par neļaušanu runāt latgaliski LSM priekšvēlēšanu diskusijas laikā programmas "LTV1" raidījumā "Izvēlies nākotni", kā arī atzinums Nr. 21/6-3 Par vēlēšanu rezultātu atspoguļojumu "LTV1" raidījumā "Dienas ziņas".

3. Sabiedrības ideoloģiskā polarizācija un pozīciju radikalizācija.

Virkne starptautisku un lokālu sociāli-politisku notikumu rosināja ideoloģiski determinētas diskusijas sabiedrībā un ar tām saistītus iebildumus pret sabiedriskā medija ieņemto pozīciju tajā vai citā jautājumā, vai gluži pretēji – pozīcijas neieņemšanu. Tādi notikumi kā ASV prezidenta vēlēšanas un ASV 47. prezidenta Donalda Trampa inaugurācija 2025. gada 20. janvārī (Atzinums Nr. 4/6-3), centieni izbeigt karu Ukrainā (Atzinums Nr. 12/6-3), panākt konflikta regulējumu Gazā (Atzinums Nr. 23/6-3), nelegālās migrācijas krīzes turpināšanās uz Latvijas – Baltkrievijas robežas (Atzinums Nr. 5/6-3), Saeima izskatītais priekšlikums deratificēt Stambulas konvenciju (Atzinumi Nr. 32/6-3; Nr. 33/6-3), ir bijuši deviņu iesniegumu pamats.

Jāpiebilst, ka pārmetumi par sabiedriskā medija šķietami vienpusējo ideoloģisko pozīciju kādā konkrētā jautājumā ir saņemti no visa politisko pārliecību spektra – no konservatīvu līdz progresīvu uzskatu pārstāvjiem, no liberālu līdz tradicionālu vērtību aizstāvjiem, no demokrātisku līdz autoritāru idejisko nostāju pārstāvjiem, kas netieši ļauj secināt, kā kopumā savās programmās sabiedriskais medijs nav ieņēmis vienpusējo pozīciju, bet reprezentējis saturā to uzskatu dažādību, kas pastāv Latvijas sabiedrībā. Līdz ar to katra noteiktas ideoloģijas piekritēju grupa ir uzskatījusi, ka tieši viņu politiskās nostājas ir nepietiekami pārstāvētas sabiedriskā medija saturā salīdzinājumā ar citām politiskās identitātes kopienām.

4. Vienota sabiedriskā medija izveide.

Kopš 2025. gada 2. janvāra VSIA "Latvijas Radio" un VSIA "Latvijas Televīzija" ir apvienoti vienotā uzņēmumā VSIA "Latvijas Sabiedriskais medijs". Mediju apvienošanas tehnoloģiskais un organizatoriskais process noritēja visa pārskata gada laikā, jo tas ir ilgstošs process, un attiecas ne tikai uz strukturālām izmaiņām organizācijas darbā, programmās un pakalpojumos sniegtā satura vadībā, bet arī uz organizācijas kultūras transformāciju kopumā, kas nav paveicams pat viena gada laikā. Tomēr ombuds var atzīmēt dažas jau notikušas izmaiņas, kas tiešā veidā ir ietekmējušas ombuda darba efektivitāti:

- stājoties darbā LSM galvenajai redaktorei, tika decentralizēts atbilžu sniegšanas process uz ombuda uzdotajiem jautājumiem saistībā ar saņemtajiem iesniegumiem un sūdzībām. Ja sākotnēji komunikācija ar ombudu bija ekskluzīvi galvenās redaktores pārziņā, tad, sākot ar gada otro pusi, pamazām šo pienākumu pārņēma LSM programmu, dienestu un pakalpojumu direktori, kas gan paātrināja atbilžu ombudam sniegšanas procesu, gan

daudzos gadījumos uzlaboja to kvalitāti, kā arī ļāva ombudam saņemt nepieciešamo informāciju tiešā, birokrātiski nesarežģītā veidā;

- pārskata gadā, atšķirībā no 2024. gada, ombuds vairs nesaņēma iedzīvotāju sūdzības par to, ka LSM nav sniedzis atbildes uz viņu iesniegumiem medijam par satura kvalitātes jautājumiem, kas norāda uz uzlabojumiem klientu servisa funkcijas izpildē, uz ko vēl 2024. gadā ombuds bija spiests vairākkārtēji norādīt toreizējām abu sabiedrisko mediju valdēm un informēt Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu padomi (turpmāk arī – SEPLP). Atsevišķos gadījumos ombuds saņēma iebildumus par LSM sniegto atbilžu saturu, kas ļāva ombudam paskaidrot iesniedzējam medija pozīciju katrā konkrētajā jautājumā un tās atbilstību medija pašregulējošajiem dokumentiem.

1. OMBUDA INSTITŪTA MISIJA

Ombuds kā neatkarīgs institūts atrodas krustpunktā, kurā saskaras sabiedrības un medija tiesības un intereses. No vienas puses, ombudam ir jāuzrauga, lai sabiedriskais medijs pilda savus pienākumus pret sabiedrību, no kuriem galvenais ir apņēšanās sniegt tai maksimāli objektīvu informāciju, kas tuvinātu patiesībai. No otras puses, ombudam ir jāveicina tas, lai sabiedrība respektētu tās medija tiesības uz vārda brīvību un redakcionālo neatkarību, balstoties kopējā izpratnē par LSM darbības mērķiem un uzdevumiem. Abu pušu tiesībām ir jābūt līdzsvarā ar abu pušu pienākumiem un ombuda uzdevums ir nodrošināt šo balansu ikreiz, kad tas tiek izjaukts. Tas nozīmē, ka ombuds nedrīkst būt vienā vai otrā pusē – viņam ir jāatrod un jānostājas tajā līdzsvarojošā punktā, kurš nekad nav iepriekš dots un stingri fiksēts, bet gan mainās no vienas disbalansa situācijas uz citu – vienreiz tas ir tuvāks vienai pusei, citreiz – otrai. No tā arī izriet ombuda kā neitrāla vērtētāja un interešu līdzsvarotāja neatkarības nosacījums – neieņemt vienas vai otras puses pozīciju. Tieši prasība pozicionēties un nostāties kādā no pusēm ir tas lielākais spiediens, kam pakļauts šī amata pildītājs, kas prasa pacietīgi skaidrot ombuda kā vidutāja lomu starp sabiedrību un tās mediju.

Ombuda svarīgākais uzdevums ir sekot tam, lai sabiedriskais medijs pildītu vienu no saviem būtiskākajiem pienākumiem – rosinātu konstruktīvas diskusijas visos sabiedrībai nozīmīgos jautājumos – un lai to rezultātā veidotos savstarpēja izpratne un vienprātība. Ombuda darba dziļākā jēga ir veicināt mediāli pastarpinātu dialogu sabiedrībā un sabiedrības sadarbību ar mediju kā abpusēju atgriezenisko saiti, kas medijam ļautu pilnveidot sava darba kvalitāti, bet sabiedrībai iegūt pilnvērtīgu izpratni par medija rīcību.

Ombuda regulatīvais mērķis ir palielināt sabiedriskā medija ieguldījumu sabiedrības vienošanā un saliedēšanā visā tās dažādībā un atšķirībā, veicināt vienprātības veidošanos visiem būtiskajos jautājumos. Lai par kaut ko vienotos, ir jābūt kaut kam, kas puses jau vieno, tāpēc sabiedriskajam medijam ir jākalpo par platformu, kurā sabiedrības atšķirīgās daļas un puses sāk sarunāties, lai kopīgi veidotu kopēju pozīciju, lai rastu pēc iespējas vairāk visiem kopēju saskarsmes punktu.

Balstoties iepriekš minētajos apsvērumos, ombuds kā galvenos sava darba mērķus ir noteicis, pirmkārt, dialoga veicināšanu starp sabiedrību un tās mediju, otrkārt, medijpratības veicināšanu sabiedrībā kā padziļinātu izpratni par to – ko, kā, kāpēc un kādēļ sabiedriskais medijs dara.

Dialogs kā atklāta un atvērta saruna, kurā puses, savstarpēji sadarbojoties, kopīgi nonāk pie kopēja rezultāta, kļūst iespējams tikai ar nosacījumu, ka iesaistītās puses spēj attiekties viena pret otru kā pret līdzvērtīgu sadarbības partneri. Sadarboties var tikai līdzvērtīgie, nelīdzvērtīgums provocē cīņšanos kā iedarbības centienus un pretdarbības soļus otras puses spiedienam. Principiālais līdzvērtīgums pieprasa abu pušu spēju atteikties no ierastajām varas pozīcijām un pieņemt gan to, ka sabiedriskais medijs nekalpo sabiedrībai, bet sabiedrība nediktē medijam tā dienas kārtību, gan arī to, ka sabiedriskais medijs aizbildnieciski nemāca sabiedrībai, ko un kā domāt, bet sabiedrība spēj kritiski attiekties pret medija konstruētajiem stāstiem. Sabiedrībai un tās medijam ir jānācās sarunāties, saprasties un sadarboties.

Medijpratība ir ne vien prasme lietot mediju saturu, kritiski izvērtējot tā konstruētos stāstus, vienlaicīgi tā ir arī izpratne par to, kā šie stāsti top, kāpēc tie ir tieši tādi un ne savādāki. Sabiedriskā medija gadījumā tā ir arī izpratne par tā pastāvēšanas mērķiem un tā funkcijām demokrātiskā sabiedrībā. Šo informāciju nevar sniegt kampaņveidīgi un didaktiskā formā, tai ir jābūt klātesošanai katrā aktuālajā medija stāstā kā sava veida meta-informācijai, kas paskaidro, ko īsti medijs katrā stāstā dara, kādēļ to dara un kāpēc dara tā un ne savādāk? Jo labāk auditorija sapratīs medija rīcību, jo lielāka būs tās uzticēšanās un secīgi – sabiedriskā medija ietekme sabiedrībā. Sabiedrībai un tās medijam ir jānācās savstarpēji uzticēties. Būtiskais medijpratības aspekts – sabiedrības izpratne par mediju darbu – ir vienīgi un tikai paša medija pārziņā.

Galvenais ombuda instruments abu šo mērķu sasniegšanai ir veidotie atzinumi par sabiedrības izteiktajām pretenzijām attiecībā uz sabiedriskā medija satura kvalitāti un sabiedriskā medija darbinieku profesionālo rīcību. Visām citām ombuda aktivitātēm (patstāvīga saikne ar sabiedriskā medija atbildīgajām amatpersonām un radošo komandu, dalība valsts pārvaldes darba grupās, kas skar sabiedriskā medija darbību, publicitāte medijos, līdzdalība dažādās konferencēs un izglītojošos pasākumos, utt.) ir vienīgi centrālo funkciju atbalstošu pasākumu statuss.

2. OMBUDA FUNKCIJAS UN RĪCĪBAS PLĀNS 2025. GADAM

Latvijas sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu ombuda funkcijas ir noteiktas SEPLPL 19. pantā:

1. Pēc savas iniciatīvas vai uz personu iesniegumu pamata sniegt atzinumus, kas saistīti ar sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu programmu un iepriekš sniegto pakalpojumu atbilstību sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu ētikas kodeksiem un redakcionālajām vadlīnijām.
2. Darboties kā samierinātājam Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu padomes un sabiedriskā elektroniskā plašsaziņas līdzekļa strīdos par sabiedriskā elektroniskā plašsaziņas līdzekļa programmu un pakalpojumu atbilstību tā ētikas kodeksam un redakcionālajām vadlīnijām.
3. Veicināt sabiedrības medijpratību un uzturēt personisku saikni ar sabiedrību.
4. Pēc sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu lūguma sniegt konsultācijas jautājumos, kas saistīti ar to ētikas kodeksiem un redakcionālajām vadlīnijām.
5. Ne retāk kā reizi gadā publicēt Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu padomes tīmekļvietnē un sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu tīmekļvietnēs ziņojumu par savu darbu.

2025. gada 27. janvārī tika apstiprināts Latvijas sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu ombuda sagatavots rīcības plāns 2025. gadam, kas paredzēja šādas darbības:

1. Dokumentu aktualizācija, iesniegumu izskatīšanas kārtības atjaunošana un apstiprināšana.

Svarīgākais jaunievedums iesniegumu izskatīšanas procesā ir ombuda lēmums 10 dienu laikā pēc apstiprinājuma nosūtīšanas iesniedzējam par iesnieguma saņemšanu papildu rakstiski informēt iesniedzēju par turpmāko iesnieguma izskatīšanas procesu, t.sk. par termiņu līdz kuram tiks sagatavots un iesniedzējam nosūtīts ombuda atzinums, ja tāds atzinums iesnieguma sakarā tiek veidots. Apkopojot iesniegumu izskatīšanas kārtībai nepieciešamos uzlabojumus, tika pieņemts lēmums par kārtības, kādā tiek izskatīti sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu ombudam iesniegtie iesniegumi, atjaunotas versijas izstrādi, kas tiks apstiprināta un stāsies spēkā 2026. gada 6. martā.

2. Saņemto iesniegumu izskatīšana, atzinumu sagatavošana un publicēšana vai atbildes vēstuļu sagatavošana un nosūtīšana.

Detalizēta atskaite par šajā punktā noteiktā uzdevuma īstenošanu, kas ir uzskatāms par ombuda centrālo funkciju un galveno atbildības jomu, ir sniegta šī ziņojuma ceturtajā sadaļā.

3. SEPLP mājaslapas ombuda sadaļas satura atjaunošana un pilnveidošana.

Gada laikā ir veikti nepieciešamie informācijas atjauninājumi, kā arī pārveidota ombuda sadaļas struktūra SEPLP mājaslapā, kas atvieglo tās lietotājam orientēšanos piedāvātajā saturā. 2026. gadā ir iepļānots turpināt ombuda sadaļas pilnveidošanu, nepieciešamības gadījumā izskatot jautājumu par autonomas mājaslapas veidošanu, kas nodrošinātu plašāku funkcionalitāti un daudzveidīgāka satura publiskošanu.

4. Ombuda kontu satura sociālās tīklošanās vietnēs atjaunošana un papildināšana.

Ombuda individuālie profili tiešsaistes sociālajos tīklos primāri tiek lietoti, lai informētu sabiedrību par publiskotajiem ombuda atzinumiem, kā arī par citām ombuda aktivitātēm. Detalizēts pārskats par ombuda individuālo profilu statistiku ir lasāms ziņojuma sestajā sadaļā.

5. Atbildes uz sabiedrības pārstāvju jautājumiem (e-pasts, tālrunis).

Pārskata gada laikā ombuds regulāri saņēma sabiedrības pārstāvju jautājumus e-pasta vēstuļu formā. Ja uzdotais jautājums nerisināja ombuda atzinuma veidošanu, jautājumi tika atbildēti e-pasta vēstuļu veidā, nereti sarakstei turpinoties, līdz jautājuma uzdevējs saņēma sev apmierinošu atbildi. Atsevišķos gadījumos tika gatavotas arī izvērstas atbildes vēstules, kuru statistika ir sniegta ziņojuma ceturtajā sadaļā.

Vismaz reizi divās, trīs nedēļās uz SEPLP tālruni tiek saņemti arī ombudam adresēti zvani. Ne vienmēr ombuds var uz tiem atbildēt uzreiz, jo bieži savus amata pienākumus veic ārpus SEPLP telpām. Šādos gadījumos ombuds atzvana zvanītājam pēc iespējas ātrākā laikā. Ņemot vērā ierobežotos ombuda resursus, ombuds nevar nodrošināt iespēju pieņemt tālruņa zvanus 24/7 režīmā un neuzskata šādas iespējas veidošanu par lietderīgu, jo ombuda kompetencē esošie jautājumi reti kad ir atbildami tālruņa sarunas laikā, bet prasa papildu izpēti un iedziļināšanos konkrētās LSM satura vienībās.

Dažas reizes pārskata gada laikā sabiedrības pārstāvji ir izteikuši vēlmi tikt ar ombudu klātienē, un šāda iespēja tika nodrošināta.

6. Komunikācija ar SEPLP locekļiem.

Komunikācija ar padomes locekļiem galvenokārt notiek pēc vienas vai otras puses iniciatīvas klātienē, e-pastos, tālruņa sarunās. Nepieciešamības gadījumā tika veidotas atsevišķas sanāksmes, kas veltītas tiem jautājumiem, kas vienādā mērā skar gan ombuda, gan SEPLP darbību. Reizi nedēļā ombuds piedalās SEPLP plānošanas sapulcē un informē par ombuda darba aktualitātēm un prioritātēm.

7. Komunikācija ar LSM valdi.

Lai arī sākotnēji tika plānotas četras formalizētas tikšanās reizes gadā, tomēr šis plāns netika pilnībā realizēts galvenokārt tāpēc, ka saprotamu iemeslu dēļ ombudu interesējošie jautājumi mediju apvienošanas gadā nevarēja būt LSM valdes galvenā prioritāte. Tomēr gada laikā ombuda sadarbība ar valdes locekļiem bija ļoti produktīva, turklāt, jo biežāk ombuds tiek ar valdes locekļiem citu formātu ietvaros, jo retāka ir nepieciešamība veidot tikai ombuda jautājumiem veltītas tikšanās.

8. Komunikācija ar sabiedriskā medija redaktoriem.

Kopš savus amata pienākumus sāka pildīt LSM galvenā redaktore, ir izveidojusies regulāra informācijas aprites kārtība, kas paredz formalizētas tikšanās reizi divās nedēļās, lai apspriestu tās ikreizējās aktualitātes, kas vienādā mērā skar galvenā redaktora un ombuda darbu.

Ar satura redaktoriem, programmu, dienestu un pakalpojumu direktoriem komunikācija noris atbilstoši operatīvajiem jautājumiem, kas attiecas uz ombuda saņemto iesniegumu saturu. Jāpiebilst, ka programmu, dienestu un pakalpojumu direktoriem uzņemoties atbildību par atbilžu sagatavošanu uz ombuda iesūtītajiem jautājumiem, saņemto atbilžu kvalitāte vairumā gadījumu ir vērtējama kā ļoti augsta, un palīdz ombudam veidot savus atzinumus par sabiedrības iesniegtajām sūdzībām.

9. Komunikācija ar sabiedriskā medija radošo personālu.

Pārskata gada laikā ombuds nav veidojis formalizētas tikšanās ar LSM radošo personālu kopumā, bet tieši komunicējis ar tiem žurnālistiem, redaktoriem un producentiem, par kuru veidotajām satura vienībām ombuds ir saņēmis iesniegumus. Tikšanās ir bijušas gan klātienē, gan tiešsaistē, gan telefoniski, gan sarakstē. Ir jāuzteic radošā personāla pretimnākšana un atsaucība, nav bijuši gadījumi, kad ombuda aicinājumi uz sarunu būtu noraidīti.

10. Komunikācija ar Nacionālās elektronisko plašsaziņas līdzekļu padomes (NEPLP) locekļiem.

Gada laikā komunikācija ar NEPLP ir bijusi pietiekami intensīva, lai izveidotu koleģiāla un konstruktīva pušu sadarbība. Šī komunikācija ietvēra gan regulāras formalizētas ombuda tikšanās ar NEPLP reizi divos mēnešos, kuru laikā abas puses informēja par sava darba aktualitātēm, gan līdzdalību NEPLP veidotajā darba grupā, kas izskatīja priekšvēlēšanu aģitācijas regulējumam nepieciešamos uzlabojumus normatīvajos dokumentos, gan piedalīšanās NEPLP organizētajos pasākumos, gan arī individuālu saziņu ar atsevišķiem NEPLP locekļiem e-pasta vēstuļu un telefoniskas saziņas formā.

11. Komunikācija ar LR Saeimas komisijām un valsts pārvaldes institūcijām.

Pārskata periodā ombuds nav bijis aicināts piedalīties Saeimas komisiju darbā. Ciešāka sadarbība ir bijusi ar Tieslietu ministriju un Kultūras ministriju saistībā ar ombuda piedalīšanos šo iestāžu veidotajās darba grupās, par kurām informācija tiks sniegta šī rīcības plāna paredzēto aktivitāšu izpildes atskaites 27. un 28. apakšpunktos.

Šajā gadā ir turpinājusies koleģiāla sadarbība ar Latvijas Tiesībsarga biroju gan jautājumos par nevainīguma prezumpcijas noteiktajām prasībām mediju saturā, gan jautājumā par personu ar funkcionāliem traucējumiem piekļūstamību mediju saturam, kā rezultātā ombuds piedalījās Tiesībsarga rīkotajā diskusijā “Masu mediju satura piekļūstamība cilvēkiem ar invaliditāti”, kas notika 2025. gada 3. decembrī.

12. Komunikācija ar nevalstiskajām organizācijām mediju satura kvalitātes un medijpratības jautājumos.

No komunikācijas ar nevalstiskajām organizācijām, kas neskar konkrētus šo organizāciju iesniegumus ombudam, bet attiecas uz vispārējiem mediju satura kvalitātes un medijpratības jautājumiem, pārskata periodā ir jāizdala koleģiāla sadarbība ar biedrību “Latvijas Mediju ētikas padome” (turpmāk arī – LMĒP). Ombuds regulāri saņem no LMĒP izsmeļošu informāciju par tās aktivitātēm, t.sk. par LMĒP sagatavotajiem atzinumiem par iespējamiem mediju ētikas pārkāpumiem Latvijas mediju saturā. Ņemot vērā, ka LSM ir pilntiesīgs LMĒP biedrs, 2025. gadā LMĒP ir izveidojusi piecus atzinumus par LSM satura vienībām, par kurām vienlaicīgi arī ombuds ir sniedzis savus atzinumus (2025. gada Atzinumi 14/6-3; 22/6-3; 27/6-3, un 2026. gada janvārī publiskotie atzinumi 1/6-3; 4/6-3). Ombuda vērtējumā šī iespēja saņemt divu neatkarīgu institūciju vērtējumu LSM saturam ir ļoti pozitīva, un ļauj pretenziju iesniedzējam iegūt divus atšķirīgus skatus un argumentāciju par vienu un to pašu problematizēto LSM satura vienību. Savukārt situācijās, kad ombuds saņem iesniegumus, kas skar Latvijas komerciālo mediju saturu, iesniedzējs tiek informēts, ka šos jautājumus izskata LMĒP.

2025. gada 27. februārī ombuds piedalījās fonda atvērtai sabiedrībai “Dots” un Ziemeļvalstu Ministru padomes biroja Latvijā organizētajā domapmaiņā “Dialoga kultūra Latvijā: kur mēs esam?”

13. Komunikācija ar akadēmiskajām un pētnieciskajām organizācijām mediju satura kvalitātes un medijpratības jautājumos.

Galvenā ombuda komunikācija ar akadēmiskajām un pētnieciskajām organizācijām bija kontekstā ar ombuda veikto gadskārtējo pētījumu, kas detalizēti ir izklāstīts šī ziņojuma piektajā daļā. Vienlaicīgi ombuds izmantoja iespēju, kā arī akadēmisko un pētniecisko organizāciju atsauktību, lai konsultētos par jautājumiem, kas palīdz saprast iesniegumos problematizēto LSM satura vienību satura plašāko kontekstu.

14. Apvienotā sabiedriskā medija rīcības un ētikas kodeksa izstrādāšana.

Lai arī ombuds izteica piedāvājumu izmantot mediju apvienošanas, lai izstrādātu principiāli jaunu, lakonisku, bet visaptverošu rīcības un ētikas kodeksu, kas vienādā mērā būtu praktiski lietojams gan kā profesionālās ētikas pamatnostādņu skaidrojums, gan kā vadlīnijas organizācijas kultūras jautājumos, šis priekšlikums neguva LSM atsauktību. Ombuds pieņem, ka, iespējams, viņa priekšlikums ir bijis priekšlaicīgs, un rīcības un ētikas kodekss varētu būt iekšējo pašregulējošo dokumentu sistēmas sakārtošanas procesu noslēdzošā aktivitāte. Tāpēc ombuds plāno aktualizēt šo jautājumu atkārtoti tad, kad apvienotā medija organizācija būs sakārtojusi iekšējos normatīvos aktus.

2025. gada 6. februārī ar LSM valdes lēmumu Nr. 13/2-2 tika apstiprināts VSIA “Latvijas Sabiedriskais medijs” Rīcības un ētikas kodekss, kas apvienoja līdzšinējo uzņēmumu VSIA “Latvijas Radio” un VSIA “Latvijas Televīzija” rīcības un ētikas kodeksus.

15. Sabiedriskā medija redakcionālo vadlīniju pilnveidošana.

Pārskata periodā ombuds ir apkopojis virkni nepieciešamo papildinājumu un precizējumu LSM Redakcionālajām vadlīnijām, un ieteikumu formā pievienojis tos saviem atzinumiem. Ar ieteikumu saturu var iepazīties šī ziņojuma ceturtajā sadaļā. Redakcionālo vadlīniju pilnveidošana ir iekļauta 2026. gada ombuda rīcības plānā.

Ar 2025. gadā 22. decembra LSM galvenā redaktora rīkojumu Nr. 18/3-1 tika veikti papildinājumi Redakcionālajām vadlīnijām, papildinot vadlīniju 2.7. punktu "Īpaši temati un problēmas" ar sadaļu "Nacionālās minoritātes mediju saturā", kas izteikta šādā redakcijā: *Cilvēka etniskā piederība LSM saturā jāmin tikai tad, ja tā ir svarīgs identifikācijas faktors, piemēram, pazudušu personu gadījumā. Redakcionālie lēmumi par tādas terminoloģijas izmantošanu, kas var izraisīt aizvainojumu etniskā kopienā, jāpieņem katrā gadījumā atsevišķi, izsverot, vai sabiedrības intereses ir svarīgākas par potenciāli negatīvu ietekmi.* Kā arī papildinot vadlīniju 2.8. punktu "Valodas lietojums" ar teikumu: *LSM satura adaptācijā no valsts valodas uz svešvalodu ir jānodrošina precizitāte un jā saglabā satura sākotnējā nozīme.* Abu šo papildinājumu izveidošanā ombuds netika iesaistīts.

16. Konsultāciju sniegšana sabiedriskā medija atbildīgajiem darbiniekiem jautājumos, kas saistīti ar ētikas kodeksu un redakcionālajām vadlīnijām.

Konsultāciju sniegšana ir noritējusi abpusēji, jo ir reizes, kad ombuds nav liedzis savu padomu, īpaši profesionālās ētikas jautājumos, bet ir reizes, kad ombuds pats ir lūdzis sabiedriskā medija darbiniekus konsultēt ombudu jautājumos, kas skar žurnālista un medija darbības konkrētus aspektus.

17. Mediatora loma SEPLP un sabiedrisko mediju konfliktsituācijās.

Pārskata periodā nav bijusi nepieciešamība būt vidutājam starp SEPLP un LSM valdi vai radošo personālu, visām potenciālajām domstarpībām ir rasti konstruktīvi risinājumi, neiesaistot ombudu.

18. Mediju ētikas un medijpratības jautājumu aktualizācija sabiedrisko mediju saturā.

Gandrīz katrā tikšanās reizē un sarunā ar LSM pārstāvjiem ombuds atkal un atkal ir uzsvēris to sabiedrības medijpratības aspektu, kuru sniegt var vienīgi pats medijs, proti, sabiedrības dziļāku izpratni par to, ko, kādēļ medijs dara to, ko dara, un kāpēc tieši tā un ne savādāk. Ir jākonstatē, ka pamazām šī neatlaidība ir sākusi sniegt rezultātus, kas izpaužas ne tikai LSM vadības un darbinieku izpratnē par minētā medijpratības aspekta nozīmību, bet arī konkrētos risinājumos LSM programmu saturā, kuras auditorija pamanīs jau 2026. gadā.

19. Publikācijas LSM.LV par mediju ētikas un medijpratības jautājumiem.

Ir jāatzīst, ka sākotnējā iecere reizi mēnesī ombudam publicēt LSM ziņu portālā "LSM.lv" izglītojošu rakstu par mediju ētikas un medijpratības jautājumiem, lai tādējādi veicinātu izpratni par ombuda darbu un popularizētu ombuda atzinumus, nav realizējies. Galvenais iemesls tam ir sākotnēji

iluzoriskais pieņēmums par to, ka ombuda resursi būs pietiekoši šāda publicistikas uzdevuma veikšanai. Realitātē visu šajā ziņojuma daļā apskatīto darbību veikšanai nepieciešamais laiks krietni pārsniedza ombuda kapacitāti, tāpēc 2026. gadā šī publicitātes uzdevuma veikšanai tiks meklētas citas realizācijas formas.

20. Sabiedriskā pasūtījuma gada plāna izpildes izvērtējums.

Ombuda ziņojums par sabiedriskā pasūtījuma 2024. gada plāna izpildi 2025. gada 11. jūnijā tika publiskots SEPLP mājaslapā, un ir pieejams sekojot tīmekļa vietnes saitei: <https://www.seplp.lv/lv/media/3569/download?attachment>.

Ņemot vērā ombuda kompetences tvērumu, ziņojumu (41 lpp. apjomā) veido VSIA "Latvijas Televīzija" un VSIA "Latvijas Radio" sabiedriskā pasūtījuma 2024. gada plānos noteikto mērķu un uzdevumu, kā arī atskaitēs par sabiedriskā pasūtījuma plāna un uzdevumu izpildi aprakstīto sasniegumu vērtējumi trīs savstarpēji saistītos ombuda darbības prioritārajos virzienos: (1) iekšējā satura kvalitātes pārraudzība; (2) medijpratības veicināšana; (3) atgriezeniskās saites nodrošināšana. Šo prioritāšu savstarpējā saistība ir izsakāma sakarībā, ka kvalitatīvs sabiedriskā medija saturs un padziļināta auditorijas izpratne par sabiedriskā medija darbības principiem spēj pavērst atgriezeniskajā saitē no auditorijas saņemto informāciju pozitīvā, motivējošā virzienā.

21. Ombuda gadskārtējā pētījuma par sabiedriskā medija darbības aspektiem plānošana, organizēšana, rezultātu apkopošana.

2025. gada ombuda pētījums bija veltīts LSM tēla atsevišķu komponentu reprezentatīvam novērtējumam, lai noskaidrotu, kāda ir sabiedrības izpratne par LSM misiju, mērķiem, uzdevumiem, kā arī redakcionālajiem principiem. Detalizēti ar šīs ombuda aktivitātes izklāstu var iepazīties šī ziņojuma piektajā daļā.

22. Ombuda gadskārtējās konferences organizēšana plānošana un organizēšana, ombuda profesionālās ētikas gada balvas pasniegšanas plānošana un organizēšana.

Gadskārtējā sabiedrisko mediju konference noritēja 2025. gada 17. oktobrī. Ombudam atvēlētajā konferences daļā tika izklāstīti ombuda gadskārtējā pētījuma rezultāti un pasniegtas ombuda balvas par profesionālās ētikas augstu standartu ievērošanu LSM saturā un tā sagatavošanas procesos. Detalizēta informācija par 2025. gada balvu saņēmējiem ir lasāma šī ziņojuma piektajā sadaļā.

23. Tikšanās ar sabiedriskā medija auditoriju (dažādos formātos un platformās), personiskas saites uzturēšana ar sabiedrību.

Galvenās personiskās saites uzturēšanas darbības izriet no ombuda pienākuma atbildēt uz sabiedrības pārstāvju iesniegumiem par iespējamām satura kvalitātes problēmām LSM programmās iekļautajās satura vienībās, kā arī par iespējamajiem profesionālās ētikas pārkāpumiem šo satura vienību sagatavošanas gaitā, par ko detalizēta informācija tiks sniegta šī ziņojuma ceturtajā daļā. Papildus tam ombuda

saiti ar sabiedrību veicināja dalība dažādos publiskos pasākumos, par ko informācija tiks sniegta turpmākajā ombuda darbības plāna iztirzājumā, ombuda sniegtās intervijas plašsaziņas līdzekļos, kuru uzskaitījums ir skatāms šī ziņojuma sestajā sadaļā. Arī šogad notika jau tradicionālā tikšanās ar Rīgas 64. vidusskolas skolēniem, lai apspriestu ombuda darbu un svarīgus medijpratības aspektus.

24. Tikšanās ar sabiedriskā medija auditoriju medijpratības veicināšanai sadarbībā LNB un Latvijas Bibliotēku padomi.

Iecere gada laikā organizēt sabiedrības tikšanos desmit reģionālajās bibliotēkās ar ombudu un LSM radošajiem darbiniekiem neizdevās, jo grūtības radīja reģionālo bibliotēku un LSM žurnālistu un redaktoru iespēju saskaņošana. Domājams, ka projekts būtu izdevies, ja projekta vadība būtu vai nu bibliotēku vai LSM rokās, jo ombudam būtu vieglāk pieskaņoties abu pušu iespējām, nekā tās saskaņot. Ņemot vērā organizatoriskajam darbam nepieciešamo laika patēriņu, ombuds nolēma šo projektu atlikt, līdz iesaistītās puses rastu efektīvāku risinājumu projekta koordinācijas uzdevumiem.

25. Dalība publiskos valsts un nevalstiskā sektora organizētos forumos, kas saistīti ar mediju profesionālās ētikas un medijpratības jautājumiem.

Ombuds savu iespēju robežās centās apmeklēt un aktīvi piedalīties virknē forumu, kas šajā gadā bija veltīti mediju profesionālās ētikas un medijpratības jautājumiem. Kā nozīmīgākos no tiem ir jāmin LMĒP gadskārtējā konference janvārī, fonda atvērtai sabiedrībai "Dots" februārī organizētā domapmaiņa "Dialoga kultūra Latvijā: kur mēs esam?", SEPLP organizētais sabiedriskais konsultatīvais forums maijā, NEPLP gadskārtējās akcijas "Latvijas mediju valodas balvas" pasniegšanas ceremonija oktobrī. Ombuds referēja Eiropas Komisijas Tulkošanas ģenerāldirektorāta, Ārlietu ministrijas, Valsts valodas centra un Eiropas Komisijas pārstāvniecības organizētajā konferencē "Latviešu valoda Eiropas Savienībā – informācijas pieejamība un skaidrība neskaidros apstākļos" 2025. gada novembrī.

26. Starptautiskā pieredzes apmaiņa ar ES valstu mediju pašregulācijas institūciju pārstāvjiem, sabiedrisko mediju pārstāvjiem.

Ņemot vērā, ka ombudam operatīvi nepieciešamā informācija par ES valstu pašregulācijas institūtu un sabiedrisko mediju darbību pietiekamā apjomā ir publiski pieejama, un nepieciešamības gadījumā informāciju ir iespējams saņemt arī tiešu kontaktu veidā, pārskata periodā ombuds neizmantoja iespēju doties ārvalstu komandējumos pieredzes apmaiņas nolūkos.

27. Līdzdalība Kultūras ministrijas Žurnālistu drošības darba grupas sanāsmēs.

Ombuds kā novērotājs piedalījās Kultūras ministrijas darba grupā, kas bija veltīta žurnālistu drošības jautājumiem, lai izstrādātu plānu žurnālistu drošības jautājumu risināšanai, konkrētizētu Latvijas mediju politikas pamatnostādņēs paredzēto uzdevumu "Droša mediju vide" – veicināt mediju brīvību, aizsargāt žurnālistus no vardarbības, draudiem un vajāšanas, sniegt palīdzību atbilstīgas tiesiskas un institucionālas sistēmas izveidē un efektīvi uzlabot situāciju praksē. 2025. gada 11. novembrī Ministru kabinets apstiprināja Žurnālistu un citu mediju profesionāļu drošības plānu 2025.–2027. gadam.

28. Līdzdalība Tieslietu ministrijas darba grupā Eiropas Padomes direktīvas par sabiedrības līdzdalībā iesaistījušos personu aizsardzību pret SLAPP tiesvedību transponēšanai Latvijas likumdošanā.

Ombuds bija iekļauts un aktīvi piedalījās Tieslietu ministrijas darba grupā, lai transponētu Latvijas likumdošanā Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu (ES) 2024/1069 (2024. gada 11. aprīlis) par sabiedrības līdzdalībā iesaistījušos personu aizsardzību pret acīmredzami nepamatotām prasībām vai ļaunprātīgu tiesvedību ("stratēģiska tiesvedība pret sabiedrības līdzdalību"). Darba grupas rezultātā tika izstrādāts Sabiedrības interesēs iesaistīto personu aizsardzības likuma projekts un tam atbilstošo grozījumu projekts Civilprocesa likumā. Gada beigās jaunizstrādātais likuma projekts tika iesniegts Saeimā un ziņojuma sagatavošanas laikā tas ir sagatavots izskatīšanai Saeimai otrā lasījumā.

3. OMBUDA NEATKARĪBAS GARANTIJU UN FUNKCIJU IZPILDES NODROŠINĀŠANA

Latvijas sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu ombuds saskaņā ar SEPLPL 20. panta septīto daļu savu funkciju izpildē ir neatkarīgs no Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu padomes un sabiedriskajiem elektroniskajiem plašsaziņas līdzekļiem. Lai garantētu ombuda neatkarību, ombudam nav noteikts valsts amatpersonas statuss, kas ir būtisks apstāklis, lai nostiprinātu ombuda vidutāja funkciju starp sabiedrību un tās mediju.

Saskaņā ar SEPLPL 20. panta astoto daļu sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu ombuda darbību nodrošina Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu padome no sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu budžetiem Valsts un pašvaldību institūciju amatpersonu un darbinieku atbildības likumā noteiktajā apjomā un kārtībā. Saskaņā ar Valsts un pašvaldību institūciju un darbinieku atbildības likuma 6.3 pantu sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu ombuda mēnešalgu nosaka, bāzes mēnešalgu apmēram (4. panta otrā daļa) piemērojot koeficientu 2,78.

Tādējādi likums ir paredzējis ombuda neatkarību savu funkciju izpildē no SEPLP. Pārskata periodā SEPLP un LSM ir pilnībā respektējušas ombuda neatkarību, un nav fiksēti centieni ietekmēt ombuda darbu un lēmumus.

SEPLP nodrošina ombudu ar aprīkotu un datorizētu darba telpu padomes birojā Rīgā, Meistaru ielā 10. Ombudam funkciju izpildei ir pieejama padomes rīcībā esošā biroja tehnika, interneta pieslēgums, darbam nepieciešamais programmnodrošinājums un IT atbalsts, sanāksmju telpa. Padome apmaksā ombuda ikmēneša telekomunikāciju rēķinus noteiktā limita ietvaros un veselības apdrošināšanu. Ombuda rīcībā ir palīgs – vecākā eksperte uz 0.5 darba slodzi. Ombuda funkciju izpildi atbalsta SEPLP sekretariāta vadītāja un jurists, nepieciešamības gadījumā ir pieejamas arī konsultācijas ar citiem sekretariāta darbiniekiem, kā arī SEPLP locekļiem.

Ombuda funkciju izpildei SEPLP budžetā ir nodalīti finanšu līdzekļi 20 000,- EUR apmērā sabiedriskā medija ārējās satura kvalitātes vadības sistēmas izveidei (socioloģiska pētījuma veikšanai un iegūto datu izmantošanai sabiedriskā pasūtījuma veidošanai) un ombuda rīcības plānā noteikto aktivitāšu realizēšanai sabiedrības medijpratības veicināšanas jomā (pasākumu norises un komandējumu izmaksas).

Informācija par ombuda darbu, izglītojoši materiāli un publikācijas, ombuda konferenču materiāli un ombuda organizēto pētījumu rezultāti ir pieejami ombuda sadaļā SEPLP mājaslapā (Skat. <https://www.seplp.lv/lv/par-mums/ombuds>), ietverot jaunumus, kontaktus un citu noderīgu informāciju, kas būtiska tiem sabiedrības pārstāvjiem, kuri vēlas vērsties pie ombuda. Informācija par ombuda aktivitātēm tiek publiskota arī ombuda individuālajos profilos sociālo mediju platformās "Facebook" un "Instagram".

Papildu sagatavotajiem un publiskotajiem atzinumiem 2025. gadā ombuds ir sagatavojis arī šādus dokumentus:

1. Latvijas sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu ombuda Edmunda Apsalona ziņojums par 2024. gadu;
Skat. izmantojot tīmekļa vietnes saiti:
<https://www.seplp.lv/lv/media/3045/download?attachment>.
2. Latvijas sabiedrisko plašsaziņas līdzekļu ombuda Edmunda Apsalona ziņojums par sabiedriskā pasūtījuma 2024. gada plāna izpildi.
Skat. izmantojot tīmekļa vietnes saiti:
<https://www.seplp.lv/lv/media/3569/download?attachment>.

4. IESNIEGUMU IZSKATĪŠANA UN ATZINUMU SAGATAVOŠANA

4.1. IESNIEGUMI UN ATBILDES UZ TIEM

Iesniegumi ombudam tiek iesniegti izmantojot SEPLP tīmekļvietnes sadaļā pieejamo iesnieguma formu "Iesniegums", kā arī nosūtīt elektroniski uz e-pasta adresi: ombuds@seplp.lv. Jāņem vērā, ka ombuds regulāri saņem jautājumus par LSM saturu arī ombuda individuālajā e-pastā, telefoniski, īsziņās un ziņapmaiņas lietotnē "WhatsApp". Lielākā daļa šo jautājumu tiek atbildēti jautājuma saņemšanas veidā, un atbildes netiek reģistrētas lietvedības sistēmā EDUS. Uz deviņiem šāda veida iesniegumiem ombuds tomēr ir atbildējis ar izvērstām, lietvedības sistēmā reģistrētām atbildes vēstulēm, un šo atbilžu teksta apjoms nereti ir vienāds ar atzinuma izklāsta apmēru.

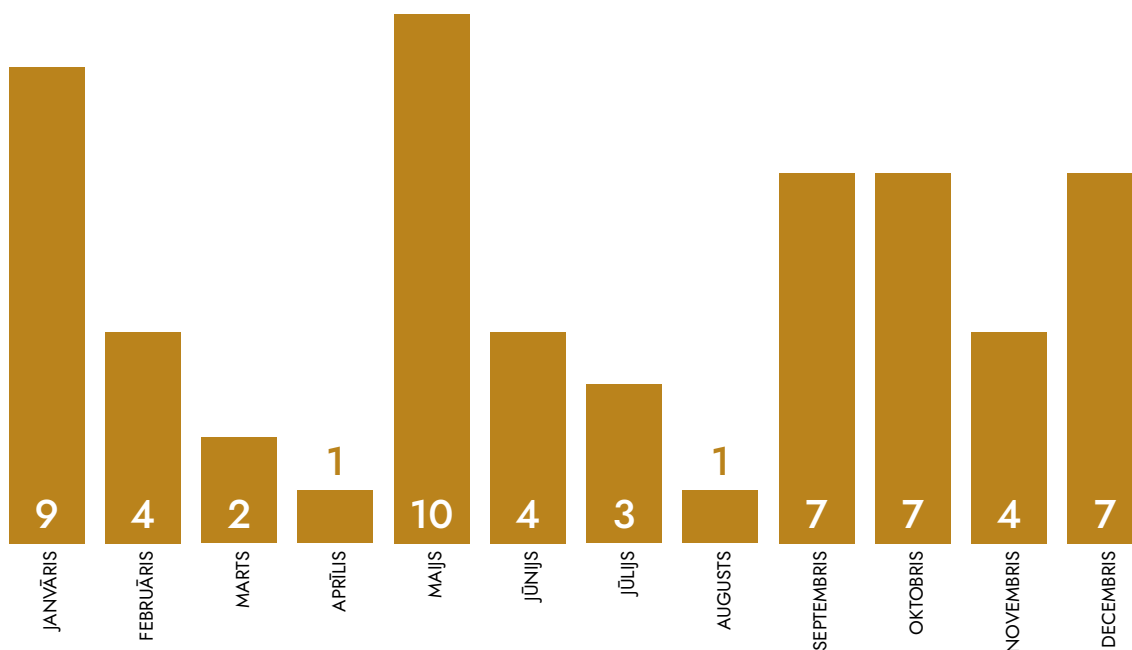
Ombuds saņem arī atsevišķus iesniegumus un vēstules ar jautājumiem, kuru atbildēšana ir LSM kompetencē, piemēram, par dažādām tehniskām nepilnībām LSM programmu lineārajā apraidē. Tomēr, uzlabojoties LSM klientu servisa funkcijai un kapacitātei, šādu iesniegumu un vēstulju ombudam skaits 2025. gadā ir ievērojami samazinājies, jo LSM pats operatīvi un kvalitatīvi ir atbildējis uz tiem.

Līdztekus ombuds regulāri saņem vēstules un iesniegumus arī par komerciālo mediju darbu, taču šādos gadījumos šo vēstulju un iesniegumu sūtītājiem tiek skaidrots, ka komercmediju satura vienību vērtēšana neietilpst ombuda kompetencē, un vienlaikus, iespēju robežās, tiek sniegta informācija par institūcijām, kur vērsties ar konkrēto iesniegumu, piemēram, biedrībā "Latvijas Mediju ētikas padome".

Pārskata periodā ombuda ikdienas darba pamatā ir bijusi ombudam adresēto iesniegumu izskatīšana, atbilžu veidošana vēstulju vai atzinumu formā, LSM satura vienību kvalitātes vērtēšana, sadarbība ar sabiedriskā medija galveno redaktoru, programmu, dienestu direktoriem un citiem satura veidošanā iesaistītajiem profesionāļiem.

2025. gadā ir reģistrēti **59 iesniegumi** saistībā ar iespējamajām kvalitātes problēmām sabiedriskā medija saturā vai profesionālās ētikas pārkāpumiem sabiedriskā medija darbinieku rīcībā, t.sk. 19 privātpersonu, 10 politisko personu vai organizāciju, sešu nevalstisko organizāciju, sešu valsts pārvaldes iestāžu un četrus komercuzņēmumu iesniegumi.

1. ATTĒLS. IESNIEGUMU SKAITA DINAMIKA PA MĒNEŠIEM 2025. GADĀ

Salīdzinājumam, 2024. gadā bija reģistrēti 87 iesniegumi (t.sk. 73 privātpersonu un 14 juridisku personu), 2023. gadā 68 iesniegumi (t.sk. 63 privātpersonu un 5 juridisku personu), 2022. gadā 33 iesniegumi (t.sk. 22 privātpersonu un 11 juridisku personu).

Iesniegumu skaita kritums ir skaidrojams gan ar to, ka elektroniskajā dokumentu uzskaites sistēmā pārskata gadā vairs netika reģistrēta sarakste ar privātpersonām, kurā ombuds uz sabiedrības pārstāvju sniegtajiem LSM satura vērtējumiem atbildēja e-pasta vēstuļu formā, proti, tie iesniegumi, uz kuriem ombuds nesniedza atbildi ombuda atzinumu vai izvērstu atbildes vēstuļu formā.

Jāņem vērā, ka kopējais iesniedzēju skaits nav samazinājies salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu (44 iesniedzēji 2025. gadā pret 42 iesniedzējiem 2024. gadā), kas norāda arī uz to, ka samazinājies ir tādu iesniedzēju skaits, kas pārskata periodā ombudam ir nosūtījuši vairāku iesniegumus.

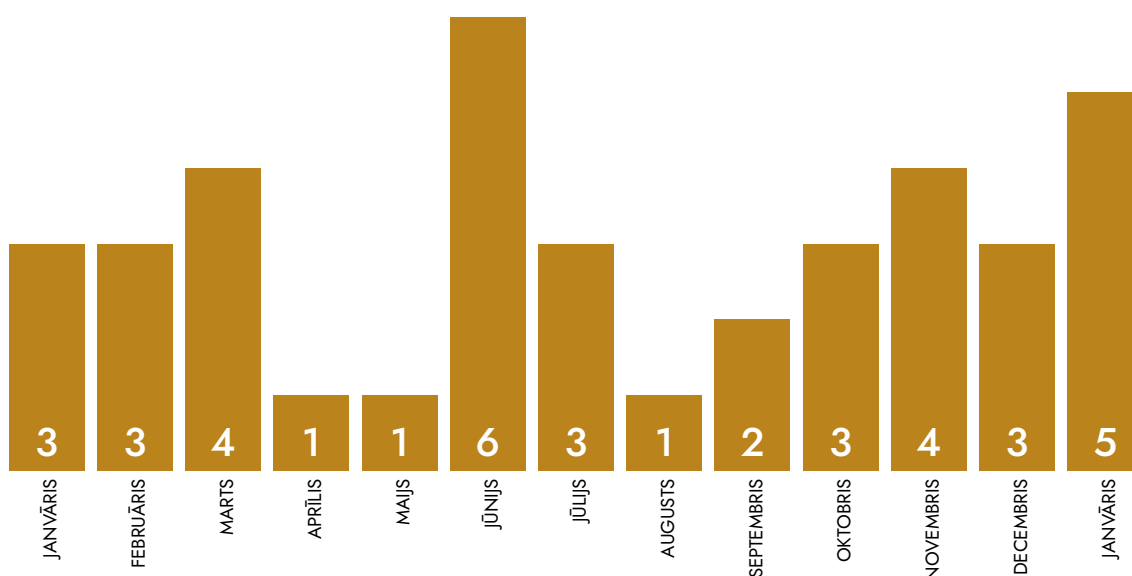
Katras personas ombudam iesniegtais viedoklis par sabiedriskā medija satura kvalitāti ir ticis rūpīgi izvērtēts un savlaicīgi atbildēts. Ja, saņemot informāciju, konstatēts, ka saturs attiecas uz sabiedriskā medija redakcionālo vadlīniju vai profesionālās ētikas iespējamu pārkāpumu, ir tikusi uzsākta jautājuma padziļināta izpēte un veidota atbilde ombuda atzinuma formā. Visos citos gadījumos ir tikusi sagatavota un nosūtīta individuāla atbildes vēstule. Tā rezultātā, reaģējot uz saņemtajiem iesniegumiem, ombuds ir sagatavojis 39 ombuda atzinumus, bet deviņos gadījumos savu atbildi ir sniedzis izvērstas skaidrojošas vēstules formā, jo iesniegumu saturā tika skarti nevis konkrēti LSM pašregulējošo dokumentu noteikto prasību pārkāpumi, bet vispārējās dabas jautājumi par LSM saturu.

4.2. OMBUDA ATZINUMU SAGATAVOŠANA UN PUBLISKOŠANA

Balstoties uz 2025. gadā saņemtajiem iesniegumiem ombuds ir sagatavojis un publiskojis **39 atzinumus**. Ņemot vērā lielo iesniegumu skaitu gada noslēgumā, kā arī ievērojamo brīvdienu skaitu decembrī, piecus atzinumus par 2025. gada iesniegumiem ombuds publiskoja 2026. gada pirmajās divās nedēļās.

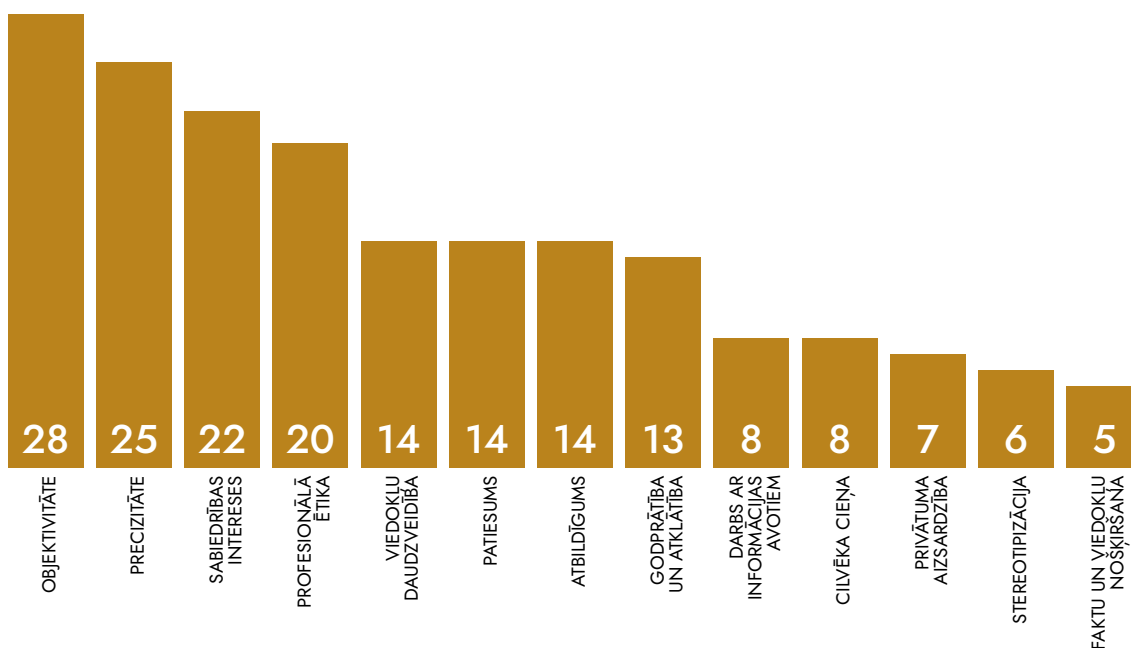
2. ATTĒLS.

ATZINUMU SKAITA DINAMIKA PA MĒNEŠIEM 2025. GADĀ

Salīdzinājumam – 2024. gadā tika publiskoti 32 atzinumi, 2023. gadā 26 atzinumi, bet 2022. gadā – 15. Tādējādi jākonstatē, ka, salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu, pārskata periodā sagatavoto atzinumu skaits ir pieaudzis par 18%, un ir konstatējama stabila atzinumu skaita pieauguma dinamika katru gadu par aptuveni 20%.

Iesniegumos, par kuriem veidoti ombuda atzinumi, visbiežāk ir izteiktas pretenzijas par zemāk 3. attēlā norādīto LSM redakcionālo vērtību, profesionālo principu un redakcionālo vadlīniju prasību nepilnīgu ievērošanu LSM saturā vai tā sagatavošanas procesā.

3. ATTĒLS.**ATZINUMOS VISBIEŽĀK SNIEGTIE LSM PAŠREGULĒJOŠO
PRASĪBU IESPĒJAMO PĀRKĀPUMU IZVĒRTĒJUMI**

Bez attēlā norādītajiem iespējamiem principu un prasību pārkāpumiem iesniegumos, par kuriem ir veidoti ombuda atzinumi, atsevišķos gadījumos ir problematizēta vēl arī tādu LSM pašregulējošo prasību ievērošana kā neatkarība, neitralitāte, vārda brīvība, nevainīguma prezumpcija, interešu konflikta novēršana, valodas lietojums u.c.

27 atzinumos ombuds nav konstatējis VSIA "Latvijas Sabiedriskais medijs" saturā vai medija darbinieku profesionālajā rīcībā Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu un to pārvaldības likuma 1. pantā, 2. pantā noteiktā sabiedrisko plašsaziņas līdzekļu vispārējā stratēģiskā mērķa un 3. pantā izteikto sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu darbības pamatprincipu, kā arī LSM pašregulējošo dokumentu VSIA "Latvijas Sabiedriskais medijs" Redakcionālo vadlīniju un VSIA "Latvijas Sabiedriskais medijs" Rīcības un ētikas kodeksa pārkāpumus.

12 atzinumos šādi pārkāpumi ir konstatēti. Jāņem vērā, ka visbiežāk iesniegumos tiek norādīts uz vairākiem vai pat daudziem iespējamiem likumisko vai pašregulējošo prasību pārkāpumiem. Visbiežāk ombuds ir atzinis pārkāpumus saistībā ar vienu vai dažām no pašregulējošajām vai likuma prasībām, bet nav atzinis pārkāpumus pārējā iesnieguma pretenziju daļā.

Ombuds ir atzinis šādus LSM redakcionālo vērtību, LSM darbības principu un vadlīniju, kā arī profesionālās ētikas prasību pārkāpumus:

- neitralitāte (Nr. 2/6-3);
- izvairīšanās no stereotipizācijas (Nr. 8/6-3; Nr. 34/6-3);
- faktu nošķiršana no viedokļiem (Nr. 8/6-3; Nr. 14/6-3);
- objektivitāte (Nr. 8/6-3; Nr. 14/6-3; Nr. 16/6-3; Nr. 18/6-3; Nr. 25/6-3; Nr. 34/6-3; 2026. gada atzinums Nr. 4/6-3);

- precizitāte (Nr. 8/6-3; Nr. 14/6-3; Nr. 16/6-3; Nr. 18/6-3; Nr. 22/6-3; Nr. 25/6-3; 2026. gada atzinums Nr. 4/6-3);
- viedokļu daudzveidība (Nr. 14/6-3; Nr. 16/6-3);
- patiesums (Nr. 18/6-3);
- interešu konflikta izslēgšana (Nr. 23/6-3);
- profesionālās ētikas pārkāpumi (25/6-3; 2026. gada atzinums Nr. 4/6-3).

Atzinumā Nr. 15/6-3 ombuds ir norādījis, ka netika sasniegti raidījuma redakcionālie mērķi un uzdevumi, un attiecīgi satura vienībai ir izvēlēts neatbilstošs – maldinošs – virsraksts.

Atzinumā Nr. 31/6-3 ombuds ir norādījis, ka nav savlaicīgi izvērtēta visa publiski pieejamā informācija par raidieraksta viesi.

Par LSM radio programmu saturu vai satura veidotāju rīcību ir izveidoti 12 atzinumi, pārkāpumi konstatēti četros gadījumos. Četri atzinumi ir veidoti saistībā ar raidījuma "Labrīt" saturu, divi attiecas uz raidījuma "Krustpunktā" saturu un divi ir par pētnieciskās žurnālistikas raidījumu cikla "Atvērtie faili" raidījumiem.

Par LSM televīzijas programmu saturu vai satura veidotāju rīcību izveidoti 16 atzinumi, atsevišķi pārkāpumi konstatēti trīs gadījumos. Četri atzinumi ir veidoti saistībā ar raidījuma "Panorāma" saturu, trīs attiecas uz raidījuma "Kultūršoks" saturu.

Par LSM vienotā ziņu portāla "LSM.lv" saturu vai satura veidotāju rīcību ir izveidoti deviņi atzinumi, pārkāpumi ir konstatēti četros gadījumos.

Divi atzinumi ir veidoti par LSM darbinieku ierakstiem tiešsaistes sociālā tīkla individuālajos profilos, abos gadījumos konstatējot LSM pašregulējošo dokumentu noteikto prasību pārkāpumus.

Trīs atzinumi ir veidoti saistībā ar Baltijas pētnieciskās žurnālistikas centra "Re:Baltica" publikācijām LSM programmās un pakalpojumos. Nevienā gadījumā pārkāpumi netika atzīti.

Septiņi atzinumi ir veidoti saistībā ar ārēju satura piegādātāju veidotiem raidījumiem vai publikācijām LSM programmās un pakalpojumos, kā arī par citos medijos publicētas informācijas izmantošanu LSM saturā. Šajā sakarā ombuds atkārtoti vērsa LSM atbildīgo personu uzmanību uz to, ka ārējiem satura piegādātājiem, veidojot saturu publiskošanai LSM programmās un pakalpojumos, ir jāievēro tās pašas Redakcionālajās vadlīnijās un Rīcības un ētikas kodeksā noteiktās prasības, kas ir saistošas LSM darbiniekiem.

Šajā statistikā netiek atsevišķi norādīti atzinumi par saturu, kas publiskots vienlaicīgi vairākās LSM programmās, atzinumu uzskaitē tiek reģistrēts iesniegumā pirmais nosauktais medijs.

4.3. ATZINUMU STRUKTŪRA

Veidojot atzinumu par problematizēto LSM satura vienību, ombuda svarīgākais uzdevums ir rūpīga iedziļināšanās iesniegumā norādītajos apstākļos, lai sagatavotu izsvērtu un argumentētu vērtējumu. Atzinuma veidošanai ombuds katru iesniegumā minēto LSM Redakcionālo vadlīniju vai Rīcības un ētikas kodeksa iespējamo pārkāpumu ir centies vērtēt no trīs pusēm:

1. Iesniegumā izteiktais vērtējums konkrētajai sabiedriskā medija satura vienībai vai sabiedriskā medija darbinieka profesionālajai rīcībai.

Katrs iesniegums ir konkrēta reakcija uz kādu sabiedriskā medija satura vienību (sižetu, raidījumu, rakstu vai to kopumu) vai kāda žurnālista profesionālo rīcību. Nereti šīs reakcijas plašākais konteksts ir iesniedzēja attieksme pret sabiedrisko mediju kopumā, taču ombuds nevērtē sabiedrisko mediju un to veidoto un izplatīto saturu vispārīgi, bet gan tikai konkrētu satura vienību (raidījumu, sižetu, rakstu) atbilstību LSM darbību pašregulējošajiem dokumentiem – redakcionālajām vadlīnijām – un konkrētā sabiedriskā medija darbinieka rīcības atbilstību medija ētikas kodeksam. Tāpēc, neskatoties uz iesnieguma formu un tā saturiskajām kvalitātēm, ombuds katrā iesniegumā iedziļinās kā pamatotā iesniedzēja viedoklī, lai noskaidrotu, kas ir izsaucis konkrēto iesniedzēja reakciju, un kāda ir tā dziļākā argumentācija. Šim nolūkam nereti ir nepieciešams iesniedzējam uzdot precizējošus jautājumus, jo ne vienmēr iesniegumos ir norādīti konkrēti sabiedrisko mediju un tā darbinieku darbību regulējošo prasību pārkāpumi.

Lai novērtētu saņemto iesniegumu pamatotību, tā ir jāskata trīs līmeņos:

- visplašākajā nozīmē ombuds par pamatotu uzskata katru iesniegumu – ja iesniedzējs ir saskatījis kādas nepilnības vai iespējamus profesionālās ētikas pārkāpumus LSM saturā, tad ombuda ieskatā, tam vienmēr ir kāds pamats. Izvērtējot iesniegumā sniegto informāciju, ombuds pieņem lēmumu par to, vai veidot atzinumu, kas nozīmē padziļinātas izpētes veikšanu. Ja tiek pieņemts lēmums neveidot atzinumu, tad iesniedzējs saņem ombuda rakstisku atbildi izvērstas vēstules veidā;
- šaurākā nozīmē par pamatoti ombuda ieskatā var atzīt tos iesniegumus, par kuriem ombuds ir nolēmis veidot savus atzinumus. Atzinumi tiek veidoti par tiem iesniegumiem, kuros norādīti iespējami LSM pašregulējošajos dokumentos noteikto prasību un SEPLP 3. pantā noteikto LSM darbības pamatprincipu iespējami pārkāpumi, vai arī ombuds saskata iesniegumā problematizētajās satura vienībās iespējamus Redakcionālo vadlīniju, Rīcības un ētikas kodeksa un sabiedriskā medija darbības pamatprincipu pārkāpumus;
- visšaurākajā nozīmē par pilnībā pamatoti var uzskatīt tos iesniegumus, kuru izskatīšanas ietvaros ombuds ir atzinis LSM pašregulējošajos dokumentos izteikto prasību vai SEPLP 3. pantā noteikto medija darbības pamatprincipu pārkāpumus. Tomēr ir jāņem vērā tas, ka visbiežāk iesniegumos tiek norādīts uz vairākiem vai pat daudziem iespējamiem LSM pašregulējošo prasību vai SEPLP 3. pantā noteikto LSM darbības pamatprincipu pārkāpumiem. Reti ir gadījumi, kad apstiprinās visi iesniegumā norādītie iespējamie pārkāpumi, visbiežāk ombuds ir atzinis pārkāpumus saistībā ar vienu vai dažām prasībām, bet nav atzinis pārkāpumus pārējā pretenziju daļā, kas ļauj arī šos iesniegumus vērtēt kā daļēji pamatotus.

Tādējādi pirmais ombuda uzdevums ir saprast iesniegumā izteikto viedokli kā konkrētu reakciju uz sabiedriskā medija saturu vai žurnālista rīcību – šīs reakcijas konkrētos iemeslus un nolūkus. Savā attieksmē pret iesniedzējiem ombuds ievēro tās pašas prasības, kuru ievērošanas uzraudzība sabiedriskā medija saturā ir ombuda pamatfunkcija: cilvēka cieņa, vārda un izteiksmes brīvība, godprātība, atklātība, atbildīgums, precizitāte, objektivitāte, izvairīšanās no stereotipizācijas.

2. Iesnieguma pamatā esošā sabiedriskā medija satura vienība vai medija darbinieku rīcība.

Nākamais ombuda uzdevums ir detalizēti izanalizēt problematizēto sabiedriskā medija satura vienību, kādu to var redzēt, dzirdēt vai lasīt jebkurš medija lietotājs. Šī satura vienība var būt viens konkrēts sižets, raidījums vai raksts, bet tas var būt vairāku, dažreiz par vairāku desmitu satura vienību kopums. Ombuda uzdevums ir veikt šo satura vienību kā žurnālistiska teksta padziļinātu analīzi, lai fiksētu ne tikai to, kas tekstā ir pateikts, bet arī to – kā tas ir pateikts, un arī teksta intenci – kādēļ tas tiek teikts tieši šādā veidā. Nereti šādas analīzes veikšanai ir nepieciešamas konsultācijas ar konkrētās jomas ekspertiem – žurnālistiem, mediju ekspertiem, juristiem, tiesību zinātnes pārstāvjiem, politologiem un diplomātiskā dienesta darbiniekiem, valodniekiem, mediķiem, ētikas ekspertiem, utt., lai izprastu satura vienībā iztirzātās tēmas plašāko kontekstu. Jāņem vērā, ka šīs konsultācijas ombudam tiek sniegtas sabiedriskā kārtā, bez atlīdzības un no ekspertu pamatdarba brīvajā laikā. Atzinuma tapšanas laikā nereti ir nepieciešams iepazīties arī ar citu mediju saturu par konkrēto jautājumu, ar akadēmiskiem pētījumiem, kas ar to saistīti, un citu informāciju, kas palīdz novērtēt iespējamo profesionālās ētikas dilemmu vai pārkāpumu plašākā kontekstā. Teksta analīzes rezultāts ir ombuda viedoklis par problematizēto satura vienību.

Ja iesniegumā ir problematizēta kāda sabiedriskā medija darbinieka profesionālā rīcība, apšaubīta tās atbilstība profesionālās ētikas prasībām, ombuda uzdevums ir apkopot objektīvus faktus par šo rīcību, noskaidrot tās dziļāko motivāciju. Vērtējot profesionālo rīcību būtiski ir nodalīt iespējamās kļūdas, neprecizitātes vai paviršības žurnālista darbā no negodprātīgas rīcības, kas izriet no ļaunprātīgiem nodomiem un aizspriedumainas attieksmes.

3. Satura vienības autoru skaidrojums redakcionālajiem lēmumiem.

Trešais ombuda uzdevums ir saprast problematizētās satura vienības veidotāju apsvērumus, kāpēc tā ir veidota un publiskota tieši tā un ne savādāk. Galvenokārt tie ir jautājumi par redakcionālajiem lēmumiem un to pamatojumu, kā arī par satura vienības veidošanas procesu un saistošo procedūru ievērošanu tā gaitā.

Katra satura vienība ir veltīta kādam sabiedrībai būtiskam notikumam, par kuru ir ticis veidots žurnālistisks stāsts kā mēģinājumus ne tikai informēt sabiedrību, bet arī izskaidrot tai notiekošo. Medijs konstruē savu stāstu par notiekošo, ideālajā gadījumā – maksimāli precīzu, pēc iespējas objektīvu, nošķirot faktus no viedokļiem un atklājot viedokļu jeb redzējumu daudzveidību. Šis stāsts vienmēr interpretē notiekošo, balstoties tā veidotāju izpratnē, pieredzē, vērtībās un mērķos, kas sabiedriskā medija gadījumā ir četri vienīgie – stiprināt demokrātiju un vārda brīvību, veicināt Latvijas iedzīvotāju piederības sajūtu Latvijai, kopt latviešu valodu un nacionālo kultūru. Mēdz gadīties, ka sabiedriskā medija interpretācija notiekošajam atšķiras no kādas medija lietotāja viedokļa, kuram par konkrēto notikumu ir savs stāsts, kurš notiekošo redz savādāk, jo tam, iespējams,

ir cita izpratne, pieredze, vērtības un savi atšķirīgie mērķi. Stāstu nesakrītības radītā kognitīvā disonanse liek citādo redzējumu noliegt, nepieņemt, apstrīdēt, paužot neizpratni un sašutumu par to – nereti meklējot un atrodot kādus slēptus motīvus vai pat plašākas sazvērētības. Kuram no oponentajiem viedokļiem ir taisnība, kurš no tiem vairāk tuvinās patiesībai, kurš vairāk atbilst sabiedrības interesēm – to noskaidrot ir ombuda darba uzdevums, ikreiz saņemot iesniegumu par sabiedriskā medija satura kvalitāti, kas nereti ir norāde uz vēstījumu jeb naratīvu atšķirībām.

Ombuda vērtējuma tiesisko ietvaru veido Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu pārvaldības likums ar tajā definētajiem sabiedriskā medija mērķiem un uzdevumiem. Tiesisko ietvaru papildina sabiedriskā medija pašregulējošās prasības, kas aprakstītas tā redakcionālajās vadlīnijās un ētikas kodeksos, nosakot medija misiju strādāt sabiedrības interesēs, izmantojot augstākos profesionālos standartus, ievērojot redakcionālās vērtības, profesionālos un ētiskos principus. Ombudam ir jāvērtē medija satura kvalitāte šī normatīvā regulējuma ietvaros, bet tas nozīmē, ka vērtējumā nav pieļaujama, piemēram, politiska vai ideoloģiska pozicionēšanās vai simpātijas. Ombuda vērtējums ir par to, vai medija stāsts ir **kvalitatīvs** – atbilstošs profesionālajām prasībām, bet nav par to, vai medija stāsts ir **pareizs** – atbilstošs tai vai citai ideoloģiskajai vai vērtību priekšstatu pozīcijai.

Situācijā, kad medija stāsts par notiekošo atšķiras no kādas sabiedrības daļas vai pat viena indivīda konstruētās interpretācijas, ombudam abi stāsti un to iespējamās atšķirības ir jāsaprot, tāpēc atzinuma veidošanas procesā rūpīgi tiek dekonstruēti abu pušu vēstījumi, noskaidrojot – ko, kā, kāpēc un kādēļ stāsta viena puse un to – ko, kā, kāpēc un kādēļ tajā ir nolastījusi otra puse, katrai pusei balstoties savā atšķirīgajā izpratnē. Ombuda atzinuma virsuzdevums ir paskaidrot katrai iesaistītajai pusei otras puses citādo redzējumu, jo, tikai saprotot atšķirīgo viedokli, mēs spējam pieņemt otras puses tiesības paust citu viedokli. Pieņemot atšķirīgo viedokli un pieļaut tiesības to paust vēl nenozīmē – piekrist tam, taču pieņemt un pieļaut mēs varam tikai to, ko spējam saprast.

Tādējādi ombuda atzinums nav tiesas spriedums. Tas ir vērtējams kā neatkarīgs, argumentēts viedoklis par to, kā ombuds ir sapratis vienas puses un otras puses stāstus ar mērķi radīt abām pusēm iespēju saprasties. Atzinums kā iesaistīto pušu pozīciju un žurnālistiskā teksta loģiskajā analizē balstīta interpretācija ir subjektīvs viedoklis, tāpēc tam ir nepieciešams pietiekams pamatojums, lai puses spētu šim viedoklim piekrist un to pieņemt.

Ombuda atzinumu strukturē četras tā daļas:

1. Konstatējošā daļa.

Šajā daļā ombuds apkopo visus pieejamos faktus par problematizēto sabiedriskā medija satura vienību vai medija darbinieka profesionālo rīcību, un formulē tos iespējamus redakcionālo vadlīniju vai ētikas kodeksa pārkāpumus, kas ir tieši vai netieši izteikti konkrētajā iesniegumā, kā arī fiksē sabiedriskā medija atbildīgo personu atbildes uz ombuda uzdotajiem jautājumiem par tiem redakcionālajiem lēmumiem, kas ir pamatā konkrētās sabiedrisko mediju satura vienības veidošanas un publicēšanas pamatā.

2. Secinājumu daļa.

Šī ir uzskatāma par ombuda atzinumu centrālo daļu, kurā tiek sniegts vērtējums trim analizētajām pusēm – iesniedzēja sniegtajam problematizētās satura vienības vērtējumam, konkrētajai sabiedriskā medija satura vienībai un sabiedriskā medija atbildīgo darbinieku sniegtajam skaidrojumam – argumentējot ombuda izveidoto viedokli visos trijos analizētajos aspektos.

3. Atzinuma daļa.

Atzinuma daļā ombuds, balstoties secinājumu daļā izteiktajos apsvērumos, sniedz savu atzinumu tam, vai problematizētajā sabiedriskā medija satura vienībā vai sabiedriskā medija darbinieka rīcībā ir atzīstami medija redakcionālo vadlīniju un rīcības un ētikas kodeksu noteikto prasību pārkāpumi.

Jāņem vērā, ka ombuds atzinumus sniedz normatīvo aktu definētajās kompetences robežās un izmantojot sabiedriskā medija redakcionālās vadlīnijas un rīcības un ētikas kodeksu normas, kas attiecas uz profesionālo ētiku un tās ievērošanu redakcionālajos lēmumos un profesionālajās procedūrās, kas veiktas sabiedriskā medija satura veidošanas procesā. Nedz normatīvie akti, nedz sabiedrisko mediju redakcionālās vadlīnijas un rīcības un ētikas kodeksi nedod ombudam tiesības sniegt iesniegumā minēto apstākļu juridisku izvērtējumu.

Saskaņā ar SEPLPL 18. panta otrajā daļā noteikto, sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu ombuda lēmums iesnieguma iesniedzējam nav saistošs un nav nedz apstrīdams, nedz pārsūdzams.

Saskaņā ar SEPLPL 18. panta trešajā daļā noteikto, sabiedriskie elektroniskie plašsaziņas līdzekļi ņem vērā sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu ombuda atzinumā ietvertos secinājumus. Īpašos gadījumos sabiedriskais elektroniskais plašsaziņas līdzeklis var šos secinājumus neņemt vērā, atteikumu pamatojot rakstveidā.

4. Ieteikumu daļa.

Ombuda atzinuma noslēgumā nepieciešamības gadījumā tiek sniegti konkrēti ieteikumi saistībā ar atzinumā izskatīto sabiedriskā medija satura vienību vai sabiedriskā medija darbinieka rīcību. Ja ombuds ir atzinis sabiedriskā medija redakcionālo vadlīniju vai ētikas kodeksa pārkāpumus, ieteikumi attiecas uz to, kā novērst līdzīgu pārkāpumu recidīvus nākotnē, respektīvi, ombuds norāda uz nepieciešamību pilnveidot pastāvošās satura veidošanas procedūras, veicot noteiktus papildinājumus redakcionālajās vadlīnijās un ētikas kodeksā. Mediju pašregulācijas sistēmu veidojošās prasības ir pastāvīgi jāpilnveido un jāatjauno, jo, savlaicīgi neieviešot nepieciešamās izmaiņas, vienmēr var rasties vilinājums "pieregulēt" mediju no ārpuses, kas būtu pretrunā ar sabiedriskā medija neatkarību un autonomiju.

Ja pārkāpumi netiek atzīti, ombuda ieteikumi attiecas uz sabiedriskā medija uzdevumu skaidrot auditorijai redakcionālās izvēles – kāpēc un kādēļ tiek veidots saturs tieši tādā veidā, kā tas tiek veidots. Šādi skaidrojumi spēj veicināt sabiedrības medijpratību un uzticēšanos savam medijam. Jāņem vērā, ka sabiedriskā medija tiesībām uz vārda brīvību un redakcionālo

neatkarību ir jābūt līdzsvarotām ar to pienākumiem savā darbībā ievērot to normatīvo ietvaru, kas garantē sabiedrības tiesības saņemt patiesu, objektīvu, precīzu, daudzveidīgu un kvalitatīvu informāciju. Šīm sabiedrības tiesībām, savukārt, ir jābūt līdzsvarotām ar tās pienākumu respektēt medija vārda brīvību un redakcionālo neatkarību. Tikai abu pušu pienākumu un tiesību līdzsvara gadījumā starp pusēm var veidoties abpusēja uzticēšanās. Būtisks uzticēšanās nosacījums ir savstarpēja atklātība kā spēja atklāti skaidrot otram pusei savu rīcību un tās motīvus, un savstarpēja atvērtība kā spēja uzklaut un atzīt otras puses apsvērumus, vērtējumus un konstruktīvu kritiku. Sabiedrība un tās medijs ir vienādi atbildīgi par to, lai neveidotos aizdomu, neticības, sazvērestības iespaids, kas provocē savstarpējo neuzticēšanos un tai sekojošo destruktīvu konfrontāciju.

Noslēdzoties kalendārajam gadam, sabiedriskais medijs sagatavo un iesniedz ombudam pārskatu par atzinumos ietvertu ieteikumu ieviešanu sabiedriskā medija darbībā. Ja sabiedriskais medijs nepiekrīt ombuda atzītajam un ieteiktajam, ombuds saņem rakstisku argumentētu viedokli. Šādos gadījumos ombuds sniedz medijam papildu argumentāciju atzinumā atzītajam un ieteiktajam. 2025. gadā sniegto ieteikumu apkopojums ir skatāms šī ziņojuma nākamajā apakšsadaļā.

Šādu padziļinātā analizē balsītu atzinumu veidošana prasa laiku, bet jāatgādina, ka ombuda institūtu veido vienpersoniski viens cilvēks. Ombuda rīcībā esošais pusslodzes palīgs spēj nodrošināt ombudu ar atzinumam nepieciešamo informāciju, palīdz noformēt un rediģēt atzinuma tekstu, taču tā izveide ir vienīgi un tikai ombuda darba rezultāts. Tas nozīmē, ka viena atzinuma sagatavošana nedēļas laikā un 45 atzinumu izveidošana gada laikā ir maksimālais apjoms, ko ombuds spēj paveikt ar esošajiem resursiem. Atzinumu skaitam pārsniedzot šo apjomu, būtu nepieciešams nodrošināt ombudu ar pilnas slodzes palīgu. Pretējā gadījumā atzinumu veidošana kļūst par šķērslī citu ombuda funkciju realizācijai.

4.4. OMBUDA ATZINUMOS IETVERTIE IETEIKUMI UN TO ĪSTENOŠANA

2025. gadā ombuds 19 atzinumos ir izteicis ieteikumus, kas attiecas uz dažādiem LSM satura vienību veidošanas un to laikā veicamo profesionālo darbību aspektiem, un saistībā ar šiem ieteikumiem LSM ir pieņēmis konkrētus lēmumus (turpmākajā tekstā tie norādīti slīprakstā):

1. Par jēdziena “populisms” lietojumu

(Atzinums Nr. 4/6-3).

Ombuda ieteikums. Situācijās, kad ziņu sižetos ir nepieciešams lietot tādus semantiski nenoteiktus un daudznozīmīgus jēdzienus kā “populisms”, kuri paver plašas interpretācijas iespējas, precizēt ziņas tekstā, kādā aspektā šis apzīmējums tiek lietots. Ja šāds precizējošs paskaidrojums sižeta ierobežotā laika dēļ nav iespējams, tad ombuds iesaka izvairīties no šī un līdzīgu jēdzienu lietošanas, pretējā gadījumā daļā auditorijas var rasties iespaids par tendenciozitāti.

LSM lēmums. Ieteikums pārrunāts LTV Ziņu dienestā, vienojoties rūpīgāk izvērt pamatojumu šādu terminu lietošanai un iespēju robežās pievienojot kontekstu, kāpēc konkrēta partija vai politikis tiek šādi raksturots. Vienlaikus LSM norāda, ka populisms ir politikas zinātnē plaši izplatīts termins.

2. Par nevainīguma prezumpcijas ievērošanu

(Atzinums Nr. 6/6-3, Atzinums Nr. 7/6-3).

Ombuda ieteikums. Veidojot satura vienības, kurās sabiedrības interešu vārdā ir nepieciešams atklāt profesionālās ētikas pārkāpumus vai noziegumus aizdomās turētu vai kriminālnoziegumos apsūdzētu personu identitāti, rūpīgi sekot ne tikai formālai nevainīguma prezumpcijas prasības ievērošanai, bet arī pārliecināties, lai satura vienībās izmantotajās izteiksmēs netiktu lietoti apsūdzoši, vainojoši izteikumi, vārdi un intonācijas, pēc iespējas saglabājot neitrālu attieksmi pret konkrēto personu, apzinoties varbūtību, ka informācija, balstoties uz kuru tika pieņemts lēmums atklāt personas identitāti, var vēlāk arī neapstiprināties, bet personas reputācija jau tikusi ietekmēta neatgriezeniski. Šādos gadījumos redakcionālajiem lēmumiem ir jābalstās saprātīgā līdzsvarā starp medija tiesībām uz vārda brīvību un pienākumu informēt sabiedrību par tai nozīmīgiem jautājumiem – no vienas puses, un katras personas tiesībām uz privātumu, cieņu un godu, un medija pienākumu ievērot nevainīguma prezumpciju ne tikai tās juridiskajā, bet arī ētiskajā tvērumā – no otras puses.

LSM lēmums. LSM redakcionālajā darbībā ievēro nevainīguma prezumpciju, šis princips ir nostiprināts LSM Redakcionālajās vadlīnijās. Tāpat LSM satura veidotājiem ir saistošs objektivitātes princips satura izklāstā, kas nosaka, ka “nav pieļaujama tendenciozitāte satura izklāstā, ziņu vai materiāla izkārtojumā, balss intonācijā vai vārdu izvēlē”. Žurnālistu tekstā tiek ievērota precīza, faktoloģiska valoda, vienlaikus, tas neizslēdz, ka saturā var tikt iekļauti iespējamo noziegumu upuru citāti, kas var būt emocionāli un vainojoši, vai valsts apsūdzības uzturētāju citāti, kas var būt apsūdzoši.

3. Par Saeimas frakcijas LPV deputātu dalību LSM radio programmu raidījumos (Atzinums Nr. 9/6-3).

Ombuda ieteikums. Redakcionāli izvērtēt iespēju uz kādu LSM radio programmu raidījumu, kas veltīts starptautiskās politikas aktualitātēm, ārpolitikas eksperta statusā un ekspertu rotācijas kārtībā uzaicināt arī Latvijas Republikas Saeimas frakcijas LPV Ārlietu komisijas vai Eiropas lietu komisijas deputātus, lai tādējādi LSM saturā tiktu iekļauti partijas "Latvija pirmajā vietā" viedokļi par ASV realizēto ārpolitiku, miera iespējām Ukrainā, NATO nākotni, Eiropas un Latvijas drošību, kas tādējādi veicinātu viedokļu daudzveidību attiecībā uz Latvijas valsts pozīciju šajos jautājumos.

LSM lēmums. *Ir pārrunāts ar analītisko raidījumu veidotājiem. Arī turpmāk raidījumā "Krustpunktā", kad būs politiskās diskusijas par starptautiskās politikas norisēm, tiks uzaicināti dažādu Saeimā pārstāvēto politisko partiju deputāti, tajā skaitā var tikt uzaicināti arī frakcijas LPV Ārlietu komisijas vai Eiropas lietu komisijas deputāti, nodrošinot saturā opozīcijas viedokli. (Vienā raidījuma formāta ierobežojumu dēļ nav iespējams uzaicināt visu Saeimas frakciju pārstāvjus.)*

4. Par orgānu transplantācijas problemātikas reprezentāciju LSM saturā (Atzinums Nr. 10/6-3).

Ombuda ieteikums. Ņemot vērā LSM radio satura veidotāju kompetenci medicīnas žurnālistikas jomā, ombuds iesaka radio Ziņu dienestam izskatīt iespēju veidot reportāžu par Latvijas transplantācijas nozares aktualitātēm, piemēram, par Paula Stradiņa klīniskās universitātes slimnīcas pievienošanos starptautiskajai donoru orgānu apmaiņas platformai "Scandiatransplant" vai par aktuālo situāciju orgānu donācijas jomā Latvijā.

LMS lēmums. *LSM uzskata, ka ieteikumi veidot konkrētas reportāžas ir ārpus ombuda kompetences. LSM ir bijuši materiāli par transplantoloģijas tematu, piemēram: <https://www.lsm.lv/raksts/dzive-stils/veseliba/28.11.2025-nereali-patiesam-ka-klajas-vienigajai-plausu-transplantācijas-pacientei-latvija-un-kadas-ceribas-gaiditajiem.a624130/>.*

5. Par sniegtās informācijas daudzpusīgumu (Atzinums Nr. 15/6-3).

Ombuda ieteikums. Kritiski izvērtēt regulāro televīzijas programmu sastāvdaļu – raidījumu veidošanas procesu, lai komplicētu un diskutablu sižetu gadījumos būtu pietiekoši laika un resursu detalizētai situācijas izpētei un vispusīgai analīzei.

Kontraversālu faktu gadījumos iegūt to izvērtējumu ne tikai no ekspertiem, kas sniedz raidījuma veidotāju redzējumam komplementārus viedokļus, bet arī no tiem ekspertiem, kuru vērtējums var atšķirties.

LMS lēmums. *Ieteikums izskatīts LSM Redakcionālajā padomē. Redakcionālā padome norāda, ka lineārā ētera programmas ir jānodrošina plānotajā regularitātē un apjomā un jā sagatavo tām atvēlētajā laikā, kas tematu atspoguļojumam vienmēr uzliks savu tempu*

un savus ierobežojumus. LSM, plānojot konkrētus sižetus vai raidījumus, ņem vērā temata kvalitātvam atspoguļojumam nepieciešamo laiku, taču raidījumu regularitātes dēļ elastība ir ierobežota.

Attiecībā uz priekšlikumu iegūt izvērtējumu ne tikai no ekspertiem, kas sniedz raidījuma veidotāju redzējumam komplimentārus viedokļus, Redakcionālā padome norāda, ka atbilstoši LSM redakcionālajās vadlīnijās noteiktajam, LSM satura veidotāju pienākums, veicot kāda temata izpēti, ir iekļaut "tematam nozīmīgus, atbilstošus un kompetentus viedokļus". Raidījuma "Kultūršoks" veidotāji šajā gadījumā ir izvēlējušies iekļaut avotus, kas ir nozīmīgi konkrētajam tematam un/vai kuriem ir profesionāla kompetence spriest par tiem. LSM satura veidotāji pirms intervijām nenoskaidro, kādus viedokļus šie avoti paudīs, un neatlasa atkarībā no tā, kādu viedokli tie pauduši.

Vienlaikus ir žurnālistikas formāti, kur viens no avotu atlases kritērijiem ir to atšķirīgie viedokļi. Piemēram, veidojot politisku diskusiju vai veidojot sižetu par politisku lēmumu, raidījuma veidotāji centīsies parādīt pēc iespējas plašāku politiskā spektra viedokļus.

6. Par precizitātes principa ievērošanu LSM saturā

(Atzinums Nr. 18/6-3).

Ombuda ieteikums. Lai nepieļautu līdzīgu kļūdu atkārtosanos, ombuds iesaka aktualizēt LSM Redakcionālajās vadlīnijās noteikto precizitātes principu saistībā ar valodas lietojumu LSM saturā. Žurnālistisks teksts, protams, nav pakļauts tām absolūtās precizitātes prasībām, kas ir spēkā zinātnisku vai juridisku tekstu gadījumos, taču tajā nav pieļaujamas arī tās semantiskās valītas, kas raksturo ikdienišķo valodas lietojumu. Ir jāņem vērā, ka vārdu un izteikumu izvēle norāda ne tikai uz to, kā tiek klasificēti ar tiem apzīmētie objekti, bet sniedz arī informāciju par teksta autora attieksmi pret tiem.

LSM lēmums. Minētajā gadījumā žurnālists pieļāva kļūdu, ko atzina un laboja. LSM uzskata, ka šai kļūdai nav sakara ar nepareizu vārdu izvēli. Žurnālistiem ir jāievēro precizitāte, bet vienlaikus ir jāspēj informāciju sniegt tādā veidā, lai tā ir uztverama plašākai sabiedrībai. Nav arī pieļaujams, ka pārāk strikts regulējums, redakcionālās procedūras, pašregulējošie un uzraudzības mehānismi veicina pašcenzūru, izvairīšanos no asiem formulējumiem un mazina žurnālistu vēlmi un spēju atspoguļot jutīgus, diskutablus un sarežģītus tematus.

7. Par latgaliešu valodu LSM saturā

(Atzinums Nr. 19/6-3).

Ombuda ieteikums. LSM valdei un SEPLP pilnvērtīgi izmantot Sabiedriski konsultatīvā foruma sniegtās iespējas, lai nodrošinātu plašāku sabiedrības iesaisti sabiedriskā pasūtījuma izstrādē un izvērtēšanā. Plānojot nākamā perioda uzdevumus latgaliešu valodas lietojuma paplašināšanai LSM un satura par Latgali, latgaliešu kultūru un valodu nodrošināšanai, kā arī izvērtējot iepriekšējā periodā paveikto, pulcēt forumā lielāku Latgales reģiona pārstāvju, t.sk. nevalstisko organizāciju skaitu, lai kopīgi veidotu pilnvērtīgāku stratēģiju latgaliešu valodas reprezentācijai LSM saturā.

Pārdomāt LSM/LTV Nolikumā noteiktās prasības par latviešu literārās valodas kā vienīgā latviešu valodas paveida lietojuma lietderīgumu LSM veidotajās priekšvēlēšanu diskusijās, ciktāl šī prasība skar latgaliešu valodas ierobežojumus. Gatavojoties 15. Saeimas vēlēšanām,

izvērtēt iespējas priekšvēlēšanu diskusijās, kas skar Latgales reģionu un tematiku, ļaut diskusijas dalībniekiem pēc izvēles lietot abus latviešu valodas paveidus.

Ņemot vērā, ka auditorijas medijpratības būtisku daļu veido tās izpratne par medija rīcību, katru reizi, tiklīdz rodas aizdomas, ka auditorija varētu medija rīcību nesaprast vai pārprast, aktuāli sniegt īsu skaidrojumu tai, lai viennozīmīgi būtu saprotams, gan tas – ko medijs dara, gan arī tas – kāpēc (cēlonis) un kādēļ (mērķis) tas to dara, kā arī tas – kāpēc medijs to dara tieši tā – kā tas to dara. Uzticēšanās medijam veidojas no izpratnes par tā rīcības motīviem.

LSM lēmums. *Konsultējoties ar latgaliešu valodas biedrības “Volūda” pārstāvi Edeiti Laimi un latgalieši literāti, filoloģi Ilzi Spergu, ir izstrādātas LSM latgaliešu rakstu valodas lietojuma vadlīnijas, kas nosaka LSM pieeju latgaliešu valodas lietojumam dažādās platformās un kas ir publiski pieejamas: https://lr1.lsm.lv/public/assets/userfiles/Latgaliesu_val_vadlinijas.pdf. LSM valdes locekļi un galvenā redaktore ir tikušies ar Latgales Kongresa pārstāvjiem, lai uzklausītu šīs organizācijas redzējumu par latgaliešu valodu LSM un iepazīstinātu ar LSM pieeju latgaliešu satura veidošanai.*

Jaunizveidotajā LSM Latgales redakcijā ir paredzēta latgaliešu valodas satura producenta amata vieta, tādējādi nodrošinot sistemātisku un mērķtiecīgu latgaliešu valodas satura attīstību LSM.

Papildu līdzšinējam latgaliešu valodas saturam, jau 2025.gadā ir attīstīts jauns saturs latgaliešu valodā (LTV raidījumu cikls “Neatklātā Latgale”, latgaliešu mūzikas rubrika LR raidījumā “Kolnasāta” un latgaliešu valodas saturs bērniem LSM “Bērnistabā”).

LSM jau līdz šim ir bijuši atsevišķi priekšvēlēšanu diskusiju formāti latgaliešu valodā. Konkrēti lēmumi par 2026.gada priekšvēlēšanu debatēm un diskusijām vēl nav pieņemti.

LSM potenciāli strīdīga satura gadījumos apsver, vai ir nepieciešams publicēt skaidrojumu par izvēles pamatojumu.

8. Par slēptu informācijās ieguves paņēmieni lietojumu (Atzinums Nr. 20/6-3).

Ombuda ieteikums. Slēptu informācijas ieguves paņēmieni lietojums nereti prasa no žurnālista veikt morālā aspektā nosodāmas darbības, piemēram, maldināt intervējamo personu, melot tai, slēpjot savu žurnālista identitāti, tādējādi nonākot ētiskas dilemmas situācijā. Lai auditorija spētu žurnālista rīcību attaisnot, tai ir skaidri jāsaprata konkrētās rīcības jeb šajā gadījumā – šādā veidā iegūtās informācijas nozīmīgumu, kā arī žurnālista motivācijas godprātību kā atbildi uz jautājumiem – kāpēc tas tiek darīts (kādi ir šīs rīcības iemesli) un kādēļ tas tiek darīts (kādi ir šīs rīcības mērķi).

Ombuds iesaka līdzīgos gadījumos, kad žurnālistiskā eksperimentā slēptā veidā tiek iesaistītas personas, nevis, lai informētu tieši par šo konkrēto personu rīcību, bet gan vienīgi un tikai, lai ilustrētu kādu plašāku problēmu, paredzēt atsevišķu, papildu komunikācijas procedūru ar šādos nolūkos iesaistītajām personām. Proti, ja raidījuma veidotāji pēc sižeta izveides paskaidrotu iesaistītajām personām savas rīcības motīvus un atvainotos par maldināšanu, tad sižetā slēpti iesaistītajām personām nerastos sajūta, ka tās ir tikušas izmantotas kā instrumenti kādu citu (iespējams – pat sabiedriski nozīmīgu) mērķu sasniegšanai.

LSM lēmums. *Ieteikums izskatīts LSM Redakcionālajā padomē. Redakcionālā padome ieteikumu atzina par pamatotu un aicināja LSM satura veidotājus līdzīgās situācijās to ievērot.*

9. Par trešo pušu organizētu vai finansētu braucienu izmantošanu (Atzinums Nr. 23/6-3).

Ombuda ieteikums. Gadījumos, kad LSM saskaņā ar pastāvošajām procedūrām ir pieņēmis argumentētu lēmumu izmantot trešo pušu organizētus vai finansētus braucienus uz vietām, uz kurām pašiem nosūtīt savus korespondentus ir sarežģīti vai pat neiespējami, kā obligātu blakuslēmumu noteikt konkrētu kārtību un veidu, kā par šīs vizītes faktu, mērķiem, uzdevumiem un citiem apstākļiem tiks informēta Latvijas sabiedrība, lai nepieļautu pat vismazākās aizdomas par trešo pušu sniegto iespēju izmantošanas ietekmi uz LSM saturu un LSM redakcionālo neatkarību. Aizdomas par interešu konfliktu rada ne tik daudz pats vizītes fakts, cik sabiedrības neinformēšana par tās mērķiem.

LSM lēmums. *Ieteikums izskatīts Redakcionālajā padomē. Redakcionālā padome norādīja, ka LSM Rīcības un ētikas kodeksā jau ir paredzēts, ka gadījumos, ja satura veidotāji ir bijuši citu organizāciju apmaksātos braucienos, "šāda brauciena rezultātā tapušajā raidījumā vai publikācijā jāparādās informācijai par to, kas braucienu ir apmaksājis".*

10. Par informētas piekrišanas prasību (Atzinums Nr. 24/6-3).

Ombuda ieteikums. Papildināt VSIA "Latvijas Sabiedriskais medijs" Redakcionālās vadlīnijas ar sadaļu par vardarbībā cietušu personu reprezentāciju LSM saturā, kas ietvertu sevī rekomendācijas komunikācijai ar šīm personām pirms redakcionālā materiāla veidošanas, satura veidošanas laikā, kā arī pēc redakcionālā materiāla sagatavošanas un publiskošanas, t.sk. arī attiecībā uz informētās piekrišanas principa īstenošanu saziņā ar šīm personām, atkārtotas traumatizācijas un sekundāras viktimizācijas risku novēršanu vai mazināšanu.

Īpaša uzmanība būtu pievēršama preventīvam risku novērtēšanas procesam, pārdomājot gan to, kādā mērā raidījumu veidotāji spēs nodrošināt kontroli par raidījuma veidošanas gaitā notiekošo, gan to, kāds ir iecerētais intervijas formāts – līdzvērtīga saruna, komplementāra iztaujāšana, konfrontējoša diskusija, emocionālu reakciju provocējoša saruna utt., un tam atbilstošais pušu savstarpējais pozicionējums, kā arī to, kā intervētajai personai tiks nodrošināta identitātes un privātuma aizsardzība.

Raidījumos un publikācijās, kas veltītas vardarbības, t.sk. seksuālas vardarbības, tēmai un satur potenciāli traumējošu saturu, vai rada retraumatizācijas riskus no vardarbības cietušām personām, ievietot vizuāli vai audiāli pamanāmus brīdinājumus par iespējami traumatizējošu saturu, kā arī sniegt izvērstu informāciju par to, kur vērsties pēc palīdzības personām, kas nonākušas līdzīgās situācijās.

LSM lēmums. *Ieteikums izskatīts Redakcionālajā padomē. Redakcionālā padome uzskata, ka jau pašreizējās vadlīnijās ir noteikti galvenie principi vardarbībā cietušu personu atspoguļošanai, lai arī tie nav detalizēti. Nākotnē vadlīnijas, iespējams, varētu papildināt. Pēc minētās "Dzīvei nav melnraksta" epizodes LSM satura veidotājiem ir bijušas mācības, kā veidot komunikāciju ar cilvēkiem, kas vēlas publiski atklāt savu emocionāli smago pieredzi. Tāpat LSM ir izstrādātas jaunas satura brīdinājumu vadlīnijas, kas ievieš kopēju un sistemātisku pieeju visās LSM un trešo pušu platformās brīdinājumu ievietošanai par saturu, kas var būt satraucošs, emocionāli smags vai ne visai auditorijai piemērots.*

11. Par LSM žurnālistu ierakstiem tiešsaistes sociālo tīklu individuālajos profilos (Atzinums Nr. 25/6-3).

Ombuda ieteikums. Ņemot vērā iespējamos reputācijas riskus LSM, kurus varētu radīt atzinumā vērtētie LSM žurnālistes teksta ieraksti tiešsaistes sociālo tīklu "X" un "Facebook" individuālajos profilos, ombuds iesaka izskatīt iespēju VSIA "Latvijas Sabiedriskais medijs" Ētikas komisijai izvērtēt konkrēto gadījumu, tai skaitā LSM žurnālistes rīcības atbilstību VSIA "Latvijas Sabiedriskais medijs" Rīcības un ētikas kodeksā noteiktajam, lai tādējādi LSM vēlreiz aktualizētu gan savu darbinieku tiesības, gan pienākumus publiskajā komunikācijā, t.sk. tiešsaistes sociālo tīklu individuālajos profilos. LSM darbinieki, t.sk. žurnālisti, ir tiesīgi paust savu personisko viedokli gan privāti, gan publiski, bet vienlaikus ir jāapzinās un jāuzņemas atbildība par šīs rīcības sekām gan attiecībā uz mediju, gan savas profesijas reputāciju.

LSM lēmums. Ieteikums izskatīts LSM Redakcionālajā padomē un satura veidotāji tika atkārtoti aicināti pievērst uzmanību, ka arī komunikācijā sociālās tīklošanās platformās ir jāievēro ētikas normas. Tāpat žurnālistes konkrētie ieraksti tika izskatīti Ētikas komisijā.

12. Par ārējo satura veidotāju radītā satura izvērtēšanu (Atzinums Nr. 27/6-3).

Ombuda ieteikums. Dibinot līgumattiecības ar ārējiem satura veidotājiem, kā obligātu nosacījumu līgumā ietvert prasību satura veidošanas procesā ievērot VSIA "Latvijas Sabiedriskais medijs" Redakcionālo vadlīniju un Rīcības un ētikas kodeksa noteiktās prasības. Izstrādāt konkrētu procedūru, kā vispusīgi tiek izvērtēta ārējo satura veidotāju radītā satura atbilstība LSM pašregulējošajām prasībām, kura ļautu vēl izsvērtāk pieņemt redakcionālo lēmumu par ārējo satura veidotāju sagatavoto satura vienību iekļaušanu LSM saturā.

LSM lēmums. LSM līgumos ar ārējiem satura veidotājiem tiek iekļauta prasība ievērot LSM Redakcionālās vadlīnijas un Rīcības un ētikas kodeksu. Līgums arī paredz neatkarīgu producentu atbildību par to veidoto saturu. LSM nav iespējams saprātīgā procedūrā pārliecināties, ka ārējo satura veidotāju raidījumos vai sižetos nav ieviesusies neviena fakts vai cita kļūda. LSM, slēdzot līgumus ar producentiem vai ārštata autoriem, izvērtē to spēju veidot saturu kvalitatīvi un atbilstoši žurnālistikas profesionālajiem un ētikas standartiem, kā arī iepriekšējo sadarbības pieredzi.

13. Par sadzīvisku konfliktu reprezentāciju LSM saturā (Atzinums Nr. 29/6-3).

Ombuda ieteikums. Līdzīgu sižetu izstrādes gadījumos to veidotājiem rūpīgi pārdomāt sižeta veidošanas redakcionālos mērķus sabiedrības interešu kontekstā, lai nerastos maldīgs priekšstats, ka sabiedriskais medijs iesaistās sadzīvisku konfliktu risināšanā kā vienas puses aizstāvis un otras puses apsūdzētājs. Sabiedriskā medija mērķis ir pētīt, atklāt, izvērtēt un informēt, nevis tiesāt.

LSM lēmums. Ieteikums ir pārrunāts ar "4.studijas" veidotājiem, vienojoties fokusēties nevis uz konkrētu sadzīves konfliktu risināšanu, bet uz sižetiem, kas varētu būt interesanti plašākai auditorijai un kas pildītu izglītojošu funkciju, proti, veicinātu sabiedrības prātību dažādās jomās (tiesību, finanšu, veselības utt.).

14. Par ārējo satura veidotāju sagatavotā satura atbilstību LSM pašregulējošajām prasībām (Atzinums Nr. 31/6-3).

Ombuda ieteikums. Izstrādāt procedūru, kā vispusēji un savlaicīgi tiek izvērtēta ārējo satura veidotāju mediju satura atbilstība LSM pašregulējošajām prasībām, un kā tiek pieņemts redakcionālais lēmums par ārējo satura veidotāju sagatavoto satura vienību iekļaušanu LSM saturā, kā arī procedūru, kā tiek kontrolēts tas, vai ārējo satura piegādātāju veidotā satura izvērtēšana notiek pienācīgā apjomā un kvalitātē.

Rast iespēju nodrošināt ziņu portālā LSM.lv un LSM individuālajos profilos tiešsaistes sociālajos tīklos sākotnēji publicēto materiālu, kā arī to laboto versiju saglabāšanu, lai strīdīgos gadījumos būtu pieejamas publicēto materiālu sākotnējās redakcijas, kādas tās bija pirms labojumu un papildinājumu veikšanas tajos.

LSM lēmums. LSM.lv redaktori ir apņēmušies iepazīstināt ārējos satura veidotājus ar LSM Ētikas un rīcības kodeksu, kā arī LSM redakcionālajām vadlīnijām.

Kamēr tehniski nav izstrādāta sistēma CMS labojumus fiksēt vienuviet, LSM.lv redaktori un sociālo tīklu redaktori, darbojot rakstus un postus, darba procesā centīsies tos pieglabāt.

15. Par raidījuma "Krustpunktā" formātu un žanra precizitāti (Atzinums Nr. 33/6-3).

Ombuda ieteikums. LSM radio programmas LR1 redakcionālajai vadībai un raidījuma "Krustpunktā" veidotājiem kritiski izvērtēt gan piektdienas raidījumu formātu un to žanra precizitāti, gan raidījumu viesu izvēles principus un rotācijas kārtību, lai auditorijai nerastos šaubas par šo raidījumu objektivitāti, produktivitāti un uzaicināto viesu pamatotību, lai skaidrāk būtu saskatāmi auditorijas ieguvumi ne tikai emocionālā komforta jomā, bet arī izzinošajā – izpratni un atklājumus veicinošajā aspektā.

Kritiskai refleksijai par to, vai saturā tiek reprezentēti atšķirīgi viedokļi sabiedrībai nozīmīgos jautājumos, ir jābūt LSM satura vienību izvērtējuma svarīgam aspektam.

LSM lēmums. LR1 vadība un raidījuma "Krustpunktā" komanda ir izvērtējusi piektdienas raidījuma formātu. Uzmanība tiks pievērsta aicināto viesu izvēles kritērijiem un rotācijas kārtībai, lai veicinātu analītisku izpratni par nedēļas svarīgāko notikumu apskatu.

16. Par raidījuma "Labrīt" sadaļas "Mediju apskats" žanrisko noteiktību (Atzinums Nr. 34/6-3).

Ombuda ieteikums. Ņemot vērā, ka raidījuma sadaļa "Mediju apskats" pēdējā gada laikā ir tikusi jau atkārtoti problematizēta, iesaku ieviest tajā žanrisku noteiktību un žanra prasības,

lai tā primārais vēstījuma priekšmets būtu publikācijas citos plašsaziņas līdzekļos, nevis tie notikumi, par kuriem šīs publikācijas ir veidotas. Ne vienmēr raidījuma veidotāju rīcībā ir pilnvērtīga informācija, kas ļauj publikāciju pamatā esošos notikumus pamatoti vērtēt, nereti šāds vērtējums prasa papildu žurnālistisko izpēti. Mediju apskata žanriskais ietvars ļautu raidījuma veidotājiem sniegt savus komentārus par publikācijām, nevis to pamatā esošajiem notikumiem, kas, cita starpā, būtu vērtīgs ieguldījums LSM auditorijas medijpratības pilnveidošanā, demonstrējot žurnālista lomu un uzdevumus konkrētā satura žanrā.

LMS lēmums. *Kopš 2025. gada septembra, ieviešot izmaiņas LR ZD veidotajā raidījumā „Labrīt!”, mediju apskatam noteiktas konkrētas prasības:*

„Mediju apskats ietver ieskatu 3–4 Latvijas vai 3–4 citvalstu plašsaziņas līdzekļos publicētos rakstos, dodot priekšroku tematiem, kas nav aplūkoti ziņu raidījumos vai citos programmas „Labrīt” segmentos (ārzemju, ekonomikas vai sporta ziņās).”

Mediju apskatu vairs neveido raidījuma vadītāji, bet cits autors, kuram ir vairāk laika pārskatīt medijus, veikt materiālu atlasī un iedziļināties tajos.

17. Par vienas programmas ietvaros radītā satura izmantošanu citās LSM programmās un pakalpojumos (Atzinums Nr. 35/6-3).

Ombuda ieteikums. Izmantojot citās LSM redakcijās veidoto saturu LSM.lv rakstu veidošanai, nodrošināt, ka uz jaunizveidoto satura vienību tiek pārnesta: 1) faktoloģiskā informācija – par ko tika vēstīts; 2) kontekstuālā informācija, kas primāri attiecas uz vēstījuma autoru attieksmi pret izklāstīto informāciju un to pamatā esošajiem notikumiem; 3) informācija par raksta tapšanas apstākļiem, tai skaitā kontekstu, piemēram, ka satura vienība ir kāda raidījuma fragments vai pārstāsts. Nespēja uztvert jeb “nolasīt” emocionālo ietvaru jaunizveidotajā tekstā var radīt lasītājam gan pragmatiskus pārpratumus par to, ko satura veidotājs dara (priecājas vai bēdājas), gan stratēģiskus pārpratumus par to – kādēļ tas tiek darīts –, proti, emocionālā konteksta iztrūkums var radīt pārpratumus par satura vienības mērķiem un to veidotāju nodomiem.

LSM lēmums. *LSM.lv, noformējot publikācijas, kas tapušas no Radio vai TV raidījumiem, atsaucēs paskaidro, no kurienes saturs tapis. Tāpat publikācijai tiek pievienots pilnais raidījums vai izmantotais fragments, kuru noskatoties vai noklausoties, auditorija var mēģināt uztvert satura emocionālo ietvaru visā tā pilnībā.*

5. CITU OMBUDA FUNKCIJU REALIZĀCIJA

5.1. MEDIJPRATĪBAS VEICINĀŠANA

SEPLPL noteiktās ombuda funkcijas – veicināt sabiedrības medijpratību – izpildei ombuds kā savai kompetencei atbilstošāko darbības virzienu plašajā medijpratības veicināšanas laukā un prioritāro uzdevumu ir izvēlēties izpratnes veicināšanu sabiedrībā par medija rīcību – ko, kā, kāpēc un kādēļ medijs dara. Līdz ar to medijpratības veicināšanas galvenais instruments šajā gadījumā ir ombuda atzinumi, kuros detalizēti tiek skaidrota medija rīcība, veidojot katru konkrēto satura vienību. Šī instrumenta produktivitāte lielā mērā ir atkarīga no ombuda atzinumu publicitātes, kas nav nodrošināma vienīgi ar ombuda atzinumu publicēšanu SEPLP un sabiedriskā medija mājaslapās.

Nozīmīgs atbalsts ir bijis nacionālās ziņu aģentūras LETA publicētās ziņas par ombuda atzinumiem, kas ļāva šai informācijai nonākt, piemēram, komercmediju saturā, tomēr ar to vēl nav pietiekoši, jo ombuda atzinumu specifiskā forma un saturs neļauj plašākai publikai tos lietot kā medijpratību skaidrojošus informatīvus materiālus. Tāpēc ombuda iecere bija par svarīgākajiem, izpratni par medija darbību veicinošajiem atzinumiem veidot skaidrojošus rakstus un publicēt tos portālā LSM. lv. Diemžēl šī iecere resursu ierobežotības dēļ nav realizējusies un jāvērtē, ka ombuda atzinumu kā medijpratības veicināšanas instrumentu publicitāte nav bijusi pietiekoša. Līdz ar to 2026. gadā ombuds šī jautājuma risināšanai ir izvēlēties citu pieeju – medijpratības jautājumiem veikt komentāru veidošanu saistībā ar publiskotajiem ombuda atzinumiem un šo komentāru publiskošanu ombuda sadaļā SEPLP mājaslapā. Šī pieeja ļaus pakāpeniski veidot publiski pieejamu medijpratības tēmām veikt izglītojošu materiālu krājumu.

Kā jau tika norādīts šī ziņojuma ievadā, medijpratības kā izpratnes par medija darbu veicināšana lielā mērā ir paša medija atbildība. Informācijai par sabiedriskā mediju darbības principiem, mērķiem un uzdevumiem ir jābūt klātesošanai katrā aktuālajā medija satura vienībā, lai aktuāli paskaidrotu, ko īsti medijs dara, kādēļ un kāpēc tas tiek darīts tā un ne savādāk. Ombudam jāatzīst, ka līdz šim nav izdevies rast piemērotākās formas šādas meta-informācijas iekļaušanai sabiedriskā mediju saturā, taču šādu formu atrašana ir nepieciešams nosacījums tam, lai medijpratības veicināšana nepārvērstos formālā, kampaņveidīgā un didaktiskā šīs problēmas aktualizācijā.

5.2. PĒTĪJUMS PAR SABIEDRISKĀ MEDIJA TĒLU

Lai noskaidrotu sabiedrības attieksmi par sabiedriskā medija darbu, ombudam šobrīd ir nodrošināta iespēja veikt vienu pētījumu gadā, izvēloties ārpakalpojuma sniedzēju. Paralēli tiek veikta pastāvīga mediju satura izpēte, kuros izmantoti ombuda resursi, kā arī regulāri tiek veidoti akadēmiskās un profesionālās literatūras pētījumi, analizēti starptautisko profesionālo organizāciju profesionālās ētikas piemēri, lai secinājumus un zināšanas izmantotu ombuda darbā.

Nemot vērā ombuda funkciju veicināt sabiedrības medijpratību un uzturēt personisku saikni ar sabiedrību, ombuds katru gadu atbilstoši aktuālajām vajadzībām un prioritātēm veic kvalitatīvā vai kvantitatīvā pieejā balstītu pētījumu, lai analizētu sabiedriskā medija auditorijas vajadzības un vērtības, kā arī kopumā izvērtētu medija atbilstību sabiedrības gaidām un sabiedriskā medija pamatprincipiem, kas, savukārt, ļautu arī pašam medijam izvērtēt savas darbības efektivitāti un novērst trūkumus, ja tādi pastāv vai rodas.

2025. gadā ombuds veica pētījumu “Latvijas Sabiedriskā medija tēla atsevišķu komponentu reprezentatīvs novērtējums”, lai noskaidrotu, kāda ir sabiedrības izpratne par LSM misiju, mērķiem, uzdevumiem, kā arī redakcionālajiem principiem jeb izpratni – ko, kā, kāpēc, kādēļ medijs dara. Līdztekus tika pētīts, kādi un cik izplatīti sabiedrībā ir stereotipi un dažādi pieņēmumi par sabiedrisko mediju.

Latvijas iedzīvotāju reprezentatīva aptauja tika īstenota kopā ar pētījumu aģentūru SIA “MOTIVAL”, tā notika tiešsaistē 2025. gada vasarā. Kvantitatīvajā aptaujā piedalījās 1625 respondenti vecumā no 16 līdz 65 gadiem. Aptaujas rezultāti ir pieejami Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu padomes tīmekļa vietnē.

Skat. izmantojot tīmekļa vietnes saiti: <https://www.seplp.lv/lv/petijumi>.

Pētījumā iegūtie rezultāti demonstrē, ka sabiedriskā medija uzdevums nav tikai satura radīšana, tikpat būtiska ir arī izpratnes par medija darbu veidošana un labvēlīgu savstarpējo attiecību veidošana, kas attiecīgi var vairot cieņu un uzticēšanos.

Pētījuma secinājumi tiek izmantoti ombuda darbā un tie tika prezentēti ikgadējā sabiedrisko mediju konferencē 2025. gada 17. oktobrī, kurā piedalījās sabiedriskā medija darbinieki, mediju politikas veidotāji, nevalstiskā sektora pārstāvji un citi.

Ko “VIŅI” domā par “MUMS”?

Šāds apzināti polarizējošs nosaukums tika izvēlēts pētījuma izklāstam konferencē. Nosaukums raisa būtisku jautājumu – vai sabiedriskā medija auditorija ir medija sabiedrotā un/vai medijs var kļūt/kļūst par sabiedroto savai auditorijai, veidojot abpusēju izpratni un uzticību? Vai tomēr starp “viņiem” un “mums” joprojām pastāv plaisa – uztverē par to, kam sabiedriskais medijs ir nepieciešams, kā un kam medijs strādā un pastāv un kāpēc?

Pētījuma dati rāda, ka visbiežāk minētais sabiedriskā medija pastāvēšanas iemesls ir tā informatīvā funkcija – vēlme pēc uzticama un neatkarīga informācijas avota. Šādu atbildi snieguši gandrīz puse aptaujas dalībnieku. Tam seko izglītojošie motīvi – sabiedrības vēlme vairāk zināt un labāk

saprast un spēt atšķirt patiesu informāciju no maldiem – tā norādījuši nedaudz mazāk par pusi jeb 40% respondentu.

Šie dati liecina, ka auditorija no sabiedriskā medija visvairāk sagaida zināšanas un uzticamību, nevis izklaidi. Tādējādi primāri sabiedriskajam medijam nodrošinot Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu un to pārvaldības likuma 3. panta piektajā daļā noteikto – *sabiedriskie elektroniskie plašsaziņas līdzekļi sniedz informāciju par valstī un pasaulē aktuālām norisēm, piedāvājot to padziļinātu izpēti un analīzi*. To apliecina arī pētījuma aģentūras “Kantar” dati, piemēram, par skatītākajām pārraidēm Latvijā 2025. gada septembrī televīziju programmās (mērot gan reālajā laikā, gan ierakstā patērēto informāciju) ir bijis LSM programmas “Latvijas Televīzija 1” raidījums – “Panorāma”.

Identitātes un līdzdalības aspekti tika izvēlēti retāk, taču joprojām nozīmīgi, jo apmēram ceturtdaļa uzskata, ka sabiedriskais medijs ir nepieciešams, lai dažādi cilvēki varētu teikt, ko domā, lai sabiedrība varētu ietekmēt valstī notiekošo un lai cilvēki justos piederīgi Latvijai un būtu vienoti (robežās no 25% līdz 27%). Jāteic, arī gandrīz ceturtdaļa dalībnieku uzskata, ka sabiedriskajam medijam ir jāsargā latviešu valoda un kultūra, līdztekus tam ļaujot arī cilvēkiem pieņemt informētākus un izsvērtākus lēmumus (24% respondentu).

Mazāk kā ceturtdaļa respondentu uzskata, ka sociālā pārstāvība un drošība nav tik būtiskas sabiedriskā medija funkcijas, savukārt izklaides funkcija sabiedriskajam medijam ir vismazāk nozīmīga – to izvēlējās tikai katrs desmitais respondents. Tādējādi Latvijas iedzīvotāji sabiedriskajā medijā visvairāk vēlas redzēt neatkarīgu, izglītojošu un sabiedriski atbildīgu veidotu saturu, kas sniegtu patiesu un uzticamu informāciju, nevis izklaidētu.

Minētās atbildes tika skatītas arī kontekstā ar mediju, kurš visprecīzāk īsteno minētās funkcijas – attiecīgi rezultāti demonstrē, ka starp divām sabiedriskā medija programmām un vienoto ziņu platformu, LSM programma “Latvijas Radio 1” tika novērtēta kā visatbilstošākā iepriekš minētajām funkcijām, radio seko vienotais ziņu portāls LSM.lv, taču nedaudz negatīvāk un polarizēti sabiedrība vērtē LSM programmu “Latvijas Televīzija 1”. Savukārt dati par ziņu portālu “LSM.LV” demonstrē vislielāko neitrālo jeb neizlēmūšo skaitu (32% respondentu). Kopumā sabiedriskā medija programmu uztvere Latvijā ir pārsvarā labvēlīga (visu platformu vērtējumos neitrālo atbilžu īpatsvars ir nepilna trešdaļa – 27–32%), tas nozīmē, ka ir daļa neitrālo sabiedriskā medija lietotāju, kuri vēl nav formulējuši savu attieksmi un viedokli.

Līdztekus būtiski ir uzsvērt, ka kopumā sabiedrībā nav vienotas sabiedriskā medija funkciju jeb iemeslu kombinācijas, kas ir nozīmīga visiem, jo katrai sociālajai grupai ir savas prioritātes. Piemēram, aplūkojot iemeslu – lai būtu uzticams informācijas avots, kas nav atkarīgs no valdības vai turīgiem cilvēkiem – šajā gadījumā vecums un izglītība ir būtiski diferencējošie faktori: vecākās paaudzes un augstāk izglītoti cilvēki visbiežāk uztver sabiedrisko mediju kā neatkarīgu informācijas avotu, savukārt jaunākie un zemāk izglītotie to min ievērojami retāk.

Savukārt informētu lēmumu pieņemšanas atbalstu augstāk vērtē jaunieši, augstskolu absolventi, pilsētu biroja darbinieki un uz maksimālismu orientētie, savukārt mazāk svarīgu to uzskata vidējā paaudze, reģionu iedzīvotāji un ekonomiski pasīvākās grupas. Līdzdalības iespējas biežāk uzsver sievietes, jaunieši un daudz bērnu ģimenes, retāk – vidējās paaudzes vīrieši, lauku un dabas resursu ieguves sektora strādnieki.

Latviešu valodas un kultūras saglabāšanas nozīmi biežāk akcentē latviešu un ukraiņu valodas satura patērētāji, jaunieši, Vidzemes un lauku reģionu iedzīvotāji, “gādīgie” vērtību pārstāvji un sociāli aktīvi

segmenti, kamēr rusofonie Latvijas iedzīvotāji, rīdzinieki un kvalificētie strādnieki to uzsver retāk.

Redakcionālie principi satura veidošanā, kā demonstrē aptaujas dati, ir uztverami un saprotami tikai daļēji. Gandrīz puse respondentu (48%) atbildējuši, ka sabiedriskais medijs visbiežāk palīdz saprast, kas sižetā vai rakstā ir svarīgākais un kāda ir galvenā doma. Tāpat respondenti (42%) norāda, ka lielākoties saprot arī to, kādēļ ir veidots sižets vai raksts, ko medijs ir vēlējis panākt. Līdztekus respondenti kā saprotamu novērtējuši konteksta klātbūtni – par to, vai sižetā vai rakstā tiek sniegta papildu informācija par konkrēto notikumu vai situāciju.

Tomēr nedaudz virs trešdaļas respondentu norādījuši, ka medijs palīdz vērtēt sižetā vai rakstā notiekošo un secināt, ko es par to domāju. Arī izpratne par to, kurā brīdī sižetā vai rakstā tiek atainoti fakti, bet kurā pausts tā veidotāju viedoklis, nav konsekventa – 37% respondentu apgalvo, ka “vienmēr” vai “lielākoties”, bet gandrīz puse (46% respondentu) – tikai “dažreiz”. Tas nozīmē, ka robeža starp informēšanu un viedokļa paušanu auditorijas uztverē bieži nav skaidra.

Stereotipi par sabiedrisko mediju

Lai noskaidrotu sabiedrībā pastāvošos stereotipus par sabiedrisko mediju, respondentiem tika sniegti publiskajā telpā bieži dzirdēti un sastopami apgalvojumi par sabiedrisko mediju, tā žurnālistiem un darbību.

Dati liecina, ka auditorijā sabiedriskais medijs, tā darbinieki un darbības specifika netiek uztverts kā vienots veselums. To demonstrē dalījums pēc izvēlētajiem stereotipiem, proti, respondenti pauž negatīvu attieksmi, kad runa ir par ietekmi – pastāv priekšstats, ka, pirmkārt, nav iespēju ietekmēt medija saturu (44% respondentu), medijs pārstāv vienīgi žurnālistu intereses un diktē, par ko domāt un kā domāt (40% respondentu); otrkārt, demonstrē politiku ietekmi jeb pārstāv politisko partiju intereses (40% respondentu); tikai 26% redz to kā “ceturtais varas” jeb demokrātijas uzraugu.

Jāteic, arī viedokļu daudzveidība tiek raksturota kā tendencioza – izskan tikai medijam vēlamie viedokļi (gandrīz 40% respondentu), un apgalvojumam – izskan dažādi viedokļi – atbalstu sniedz tikai trešdaļa respondentu.

Augstu korelāciju uzrāda priekšstati, kas saistīti ar neobjektivitāti un manipulāciju, piemēram, sabiedriskais medijs ir propagandas medijs, saturs ir subjektīvs, tendenciozs un maldinošs, kā arī didaktiskā loma – ja respondents piekrīt vienam, gandrīz noteikti piekrīt arī pārējiem.

Būtiski, ka saturs tomēr kopumā tiek vērtēts neitrāli. Procentuālās atšķirības starp respondentu skaitu, kas apgalvo, ka saturs ir tendenciozs, no respondentiem, kas apgalvo, ka saturs ir neitrāls un objektīvs, ir ļoti minimālas. Līdzīgus datus demonstrē arī uzskats par sabiedrības pārstāvniecību – trešdaļa respondentu uzskata, ka sabiedriskais medijs pārstāv vairākuma uzskatus (34% respondentu), līdztekus 32% respondentu norādot, ka vairākums netiekot pārstāvēts. Ir jākonstatē, ka viedoklim – sabiedriskais medijs ir nepieciešams un nepauž pretvalstiskas idejas – piekrīt gandrīz puse respondentu.

Preteju ainu attiecībā uz to, kāds ir priekšstats par sabiedrisko mediju – demonstrē dati par to, kā sabiedrība uztver žurnālistu. Respondentu vairākums uzskata, ka žurnālisti ir kompetenti un zinoši – 39%, tomēr, apgalvojumā par to, vai žurnālisti ir neatkarīgi – trešdaļa respondentu atbildējuši, ka tie ir korumpēti un ietekmēti (38% respondentu), kas norāda uz priekšstatiem par ietekmējamību.

Tādējādi var secināt, ka lielākā daļa aptaujāto uzskata, ka sabiedriskais medijs runā par dažādām sabiedrības daļām būtiskām tēmām, tomēr viedokļi dalās par tā neatkarību un neitrāla skatupunkta esamību. Iespējams, sabiedrībā pastāv bažas par redakcionālo neatkarību – tieši par šo aspektu ombuds nereti saņem arī auditorijas sūdzības, kurās iesniedzēji apgalvo, ka medijs iztrūkst viedokļu daudzveidību.

Trešdaļa respondentu uzskata, ka sabiedriskais medijs ciena savu auditoriju, tomēr līdztekus apgalvo, ka netiek uzklausi – sabiedriskajam medijam nav vērts sniegt ieteikumus un sūdzības, jo tāpat nekas nemainīsies – šim apgalvojumam piekrīt 40% dalībnieku. Tas var liecināt par izteiktu uzticības trūkumu komunikācijas (tai skaitā ieteikumu vai sūdzību) mehānismu efektivitātei, kā arī apliecina faktu, ka daļa sabiedrības joprojām nejūtas uzrunāta vai iesaistīta, iespējams, medijs tiek uztverts kā “viņi”, nevis kā daļa no “mēs”.

Kopumā var konstatēt, ka daļa auditorijas mediju redz kā varas instrumentu, kura saturu nav iespējams ietekmēt. Aptuveni trešdaļa auditorijas domā, ka tā ir demokrātiska, objektīva un profesionāla institūcija, bet līdzīga daļa – kā pārāk politizēta, didaktisku vai distancētu no sabiedrības, diktējot, ko sabiedrībai domāt. Pozitīvie aspekti galvenokārt saistās ar līdzvērtīgu attieksmi pret auditoriju un uztveri, ka medijs ir drīzāk mūsdienīgs nekā vecmodīgs.

Secinājumi

Datu analīze rāda, ka priekšstati par sabiedrisko mediju būtiski atšķiras atkarībā no sabiedriskā medija satura lietojuma (patērēšanas) biežuma, kas attiecīgi ir – jo regulārāk lieto, jo vairāk mediju redz kā profesionālu un uzticamu, retāk – mediju uzskata par politizētu un manipulējošu.

Tādējādi sabiedriskais medijs sabiedrībā vienlaikus saistās gan ar uzticamu, gan neuzticamu informācijas avotu, protams, kas parāda, ka arī auditorija nav viendabīga un ir atkarīga no indivīda politiskajiem, sociālajiem un vērtību priekšstatiem. Piemēram, pozitīvāka uztvere, uzticība un atbalsts sabiedriskajam medijam ir starp šādām grupām: a) latviešu satura patērētāji, gados jaunāki (16–34 g., īpaši 16–24 g.), ar labāku izglītību – maģistra grāds, bakalaura; b) pēc nodarbošanās – studenti, ierēdņi, biroja darbinieki, pedagogi, valsts pārvaldes darbinieki; c) pēc sociālekonomiskā statusa – jaunās ģimenes, sociāli mazāk nodrošinātie, vidēju ienākumu mājsaimniecības.

Savukārt negatīvāka uztvere par sabiedrisko mediju dominē šādās grupās: a) rusofonie Latvijas iedzīvotāji, mediju satura krievu valodā patērētāji, gados vecāki (45+ g., īpaši 45–54 g. un seniori 55–65 g.), ar profesionālo (aroda) izglītību; b) pēc nodarbošanās – uzņēmēji, pašnodarbinātie, direktori, kvalificētie strādnieki, apkalpojošās sfēras darbinieki, ģimenes uzņēmumu dalībnieki; pēc sociālekonomiskā statusa – augstu ienākumu mājsaimniecības, zemāko ienākumu slāņi (atsevišķos jautājumos), atraisīti (atsevišķos rādītājos).

Pētījumā iegūtie rezultāti demonstrē, ka sabiedriskā medija uzdevums nav tikai satura radīšana, tikpat būtiska ir arī izpratnes par medija darbu veidošana un labvēlīgu savstarpējo attiecību veidošana, kas attiecīgi var vairot cieņu un uzticēšanos.

Pētījuma secinājumi tiek izmantoti gan sabiedriskā pasūtījuma kvalitātes vērtējumā, gan informējot sabiedriskā medija darbiniekus par VSIA “Latvijas Sabiedriskais medijs” tēlu auditorijā.

5.3. PROFESIONĀLĀS ĒTIKAS BALVA

2025. gadā tika turpināta Latvijas sabiedrisko mediju profesionālās ētikas gada balvas pasniegšanas tradīcija. Tās piešķiršanas un pasniegšanas mērķis ir veicināt sabiedrības un mediju profesionāļu izpratni par profesionālo ētiku un tās nozīmi augstas kvalitātes žurnālistikas attīstībā, reizi gadā izceļot izcilu, augstiem profesionālās ētikas standartiem atbilstošu žurnālistikas sniegumu Latvijas sabiedriskā medija darbībā. Balvu piešķir par īpaši sarežģītu tēmu, problēmu un notikumu atspoguļojumu, kad darba procesā prasmīgi risinātas profesionālās ētikas dilemmas. Balva simbolizē žurnālistu profesionālās ētikas izcilību.

Latvijas sabiedriskā medija profesionālās ētikas balvas piešķiršanas galvenie kritēriji:

1. Balvai izvirzītā darba sabiedriskā nozīme.
2. Balvai izvirzītā darba atbilstība sabiedriskā medija redakcionālo vadlīniju vērtībām un principiem.
3. Balvai izvirzītā darba satura ieguldījums profesionālās ētikas attīstībā.

Balvas izveides mērķis ir izcelt izcilus sasniegumus un plašāk skaidrot profesionālās ētikas būtību. Lai pasniegtu balvu, tika izveidots tās nolikums, 2023. gadā tika rīkota cenu aptauja balvas izveidei. Cenu aptaujā tika izvēlēts tēlnieks Sandis Aispurs, ar kuru sadarbība balvu izveidē tika turpināta arī 2025. gadā.

Latvijas sabiedrisko mediju profesionālās ētikas gada balva tiek pasniegta reizi gadā ikgadējās ombuda konferences vai cita ombuda rīkota pasākuma laikā. Šogad balva tika piešķirta nevis par iepriekšējā kalendārajā gadā publicēto saturu, bet par tām satura vienībām, kas tikušas publicētas LSM programmā laika periodā no 2024. gada 1. augusta līdz 2025. gada 31. jūlijam, tādējādi aptverot medija sezonu rudens – vasara.

Par Latvijas sabiedrisko mediju profesionālās ētikas gada balvas piešķiršanu lemj ombuda izveidota balvas piešķiršanas komisija, kas sastāv no septiņiem komisijas locekļiem. Komisijā piedalīties tiek aicināts sabiedriskā medija galvenais redaktors un pieci neatkarīgi komisijas locekļi – ar sabiedrisko mediju darbu nesaistīti mediju profesionāļi vai ar mediju pētniecību saistīti akadēmiskās vides, mediju pētniecības uzņēmumu vai mediju profesionālo organizāciju pārstāvji.

2025. gadā komisijā darbojās Latvijas Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu ombuds Edmunds Apsalons, LSM galvenā redaktore Anita Brauna, SIA "TVNET Grupa" galvenais redaktors Toms Ostrovskis, Latvijas Žurnālistu asociācijas valdes loceklis, interneta medija "Delfi" galvenais redaktors Filips Lastovskis, Latvijas Universitātes Filozofijas un ētikas nodaļas asociētais profesors Artis Svece, Latvijas Universitātes emeritētā profesore, Latvijas Mediju ētikas padomes locekle Skaidrīte Lasmane, advokātu biroja COBALT zvērināts advokāts Lauris Liepa.

Balvas tika piešķirtas par LSM televīzijas un radio programmās un ziņu portālā LSM.lv publicēto un pārraidīto saturu. Latvijas sabiedriskā medija profesionālās ētikas balvas saņemšanai var izvirzīt individuālus satura veidotājus, kā arī radošās komandas.

2025. gadā balvas saņēma:

1. Programmas "Latvijas Radio 1" raidījuma "Atvērtie faili" epizode ""Uzbudināšana" pie neirologa – kādēļ pēc sieviešu sūdzībām ārsts tiesīgs praktizēt?"; publikācija LSM.lv: "Iztēlojies orgasmu – un sarkanus cimdiņus. Kādēļ pēc pacienšu sūdzībām ārsts varēja turpināt praktizēt". Autore – Baltijas pētnieciskās žurnālistikas centra "Re:Baltica" žurnāliste Olga Dragiļeva un redaktore Sanita Jemberga.
2. Programmas "LTV1" raidījuma "Aizliegtais paņēmiens" epizode "Pēdējais ceļojums". Autori: Guntis Bojārs un Sanita Miķelsone.
3. Latvijas Televīzijas Ziņu dienesta raidījums "Dzīvei nav melnraksta". Autori: Ēvalds Dukuls un Dagnija Neimane.

6. OMBUDA PUBLICITĀTE

6.1. OMBUDA TĪMEKĻA VIETNES UN SOCIĀLO MEDIJU PROFILU STATISTIKA

Ombuda tīmekļa vietne ir daļa no Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu padomes interneta vietnes www.seplp.lv. Statistikai par laika periodu no 2025. gada 1. janvāra līdz 2025. gada 31. decembrim ir izmantoti dati, kas apkopoti "Google Analytics 4" rīkā. Mājaslapas www.seplp.lv adresu struktūra ir veidota tā, ka ar rīka "Google Analytics" palīdzību nav iespējams iegūt automatizētu kopainu tikai par ombuda sadaļu un tajā publicētajiem ierakstiem. Ja aplūko kopējos vietnes www.seplp.lv apmeklējuma datus un saturu, kas piesaistījis lielāko auditorijas uzmanību 2025. gadā, redzams, ka populārāko šķirklju vidū ir arī ar ombuda darbību saistītais saturs.

Piemēram, 2025. gadā ceturktā apmeklētākā sadaļa (virs 1000 skatījumiem) ir bijis sadaļas "Atzinumi" konkrēts atzinums – Nr.26/6-3 par 2025. gada 5. septembra iesniegumu (par lūgumu vērtēt dziesmas "Alumīnija cūka" iekļaušanu VSIA "Latvijas Sabiedriskais medijs" saturā).

Savukārt sadaļa "Atzinumi" 2025. gadā ir piektā biežāk apmeklētā mājaslapas sadaļa pēc mājaslapas sākumlapas, piesaistot gandrīz 1000 lapas skatījumu. Starp populārākajām lapām ir arī ombuda šķirklis – 600 skatījumu.

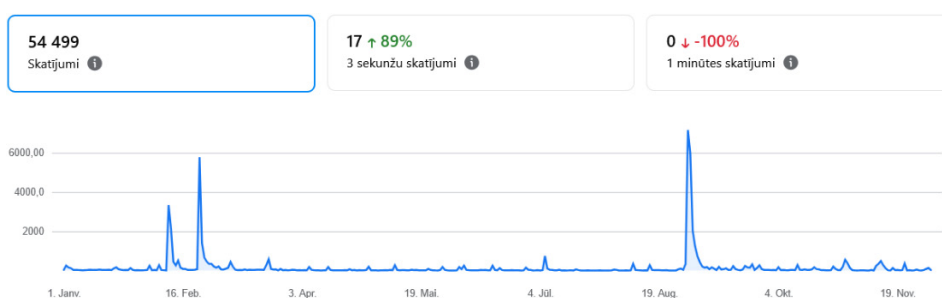
Kopējais ombuda Facebook.com lapas sekotāju skaits 2025. gadā ir sasniedzis gandrīz 600 lietotājus, salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu – sekotāju pieaugums ir par 12% (62 jauni sekotāji), atsekojuši tikai 10% sekotāju. Ombuda Facebook.com lapa 2025. gadā apmeklēta 54 499 reizi (sk. 4. attēlu).

4.ATTĒLS.

OMBUDA "FACEBOOK.COM" LAPAS SKATĪJUMI

Skatījumu sadalījums

1. janvāris – 31. decembris

Sekotāju skaits pieaudzis 2025. gada februārī, iespējams, dēļ diviem ierakstiem par skatītākajiem ombuda atzinumiem – par programmās “LTV1” un “LTV7” demonstrēto mākslas filmu “Zaļā robeža” un par Baltijas pētnieciskās žurnālistikas centra Re:Baltica žurnālistes Olgas Dragiļevas žurnālistiskās pētniecības materiāla par ārsta – neirologa Leonīda Višķera profesionālajām darbībām publicēšanu Latvijas Sabiedriskā medija programmās un ar šo materiālu saistītām Latvijas Sabiedriskā medija programmu satura vienībām.

Otrais kāpums ir septembrī, kad tika publicēts ieraksts par atzinumu par grupas “Labvēlīgais tips” dziesmas “Alumīnija cūka” pārraidīšanu LSM saturā. Jāteic, šis ieraksts ir saņēmis rekordlielu skatījumu skaitu – 17 631 skatījumi (sk. tabulā visvairāk skatītākos ierakstus). Šis ieraksts saņēmis arī visvairāk mijiedarbības aktivitāšu – 27 reakcijas jeb “like”, 28 cilvēki ar to dalījušies un tam tikuši pievienoti 16 komentāri. Salīdzinājumam – ieraksts par atzinumu par Baltijas pētnieciskās žurnālistikas centra Re:Baltica žurnālistes Olgas Dragiļevas žurnālistiskās pētniecības materiāla par ārsta – neirologa Leonīda Višķera profesionālajām darbībām publicēšanu LSM programmās saņēmis 9 reakcijas (“like”) un 7 cilvēki dalījušies ar šo ierakstu.

1. TABULA.

2025. GADĀ SKATĪTĀKIE “FACEBOOK.COM” LAPAS IERAKSTI

Nr.	Ieraksts	Skatījumu skaits
1.	Atzinums par grupas “Labvēlīgais tips” dziesmas “Alumīnija cūka” pārraidīšanu LSM saturā	17 631
2.	Atzinums par Baltijas pētnieciskās žurnālistikas centra “Re:Baltica” žurnālistes Olgas Dragiļevas žurnālistiskās pētniecības materiāla par ārsta – neirologa Leonīda Višķera profesionālajām darbībām publicēšanu LSM programmās un ar šo materiālu saistītām programmu satura vienībām	9476
3.	Atzinums par programmās “LTV1” un “LTV7” demonstrēto mākslas filmu “Zaļā robeža”	7967
4.	Atzinums par programmā “LR1” 2025. gada 26. februāra raidījumā “Labrīt” izskanējušo Apollo.lv publicētā raksta “Nieres cena – cilvēka dzīvība. Vai latvieši latviešus nogalina, lai tirgotu orgānus?” pārstāstu	1000
5.	Atzinums par LSM žurnālista došanos Izraēlas vēstniecības organizētā vizītē uz Izraēlu un tās ietekmi uz objektīvu informācijas atspoguļojumu	970

Jāpiebilst, ka lielākā daļa skatījumu nāk no lietotājiem, kuri ombuda profilam neseko – tie ir 80,6% no kopējā skatījumu apjoma. Savukārt sekotāju skatījumu skaits ir ievērojami mazāks – 19,4%. Tas nozīmē, ka saturs vairumā gadījumu sasniedz auditoriju ārpus sekotāju loka.

Lapas sekotāji galvenokārt ir sievietes vecuma grupā no 35 līdz 44 gadiem (30%), tai seko vecuma grupa 45 – 54 gadi (24,5 %). Lielākā daļa sekotāju nāk no Rīgas 87%. Salīdzinoši neliela auditorijas daļa nāk no Jūrmalas, Mārupes, Rēzeknes, Ādažiem un Jelgavas.

Ombudam ir arī individuālais profils vietnē “Instagram”, tomēr sekotāju skaits nav liels – 40 sekotāji. Iespējams, tas ir tādēļ, ka 2024. gadā tika izveidots kā jauns konts (tas, kurš pastāvēja kopš ombuda amata izveidošanas tika dzēsts), līdz ar to zaudējot savus vēsturiskos sekotājus.

2025. gadā vietnē “Instagram” visvairāk reakcijas – 14 atzīmes “Like” – ir saņēmis ieraksts par atzinumu par Baltijas pētnieciskās žurnālistikas centra “Re:Baltica” žurnālistes O. Dragiļevas žurnālistiskās pētniecības materiāla par ārsta – neirologa Leonīda Višķera profesionālajām darbībām publicēšanu LSM programmās.

6.2. OMBUDS CITU MEDIJU SATURĀ

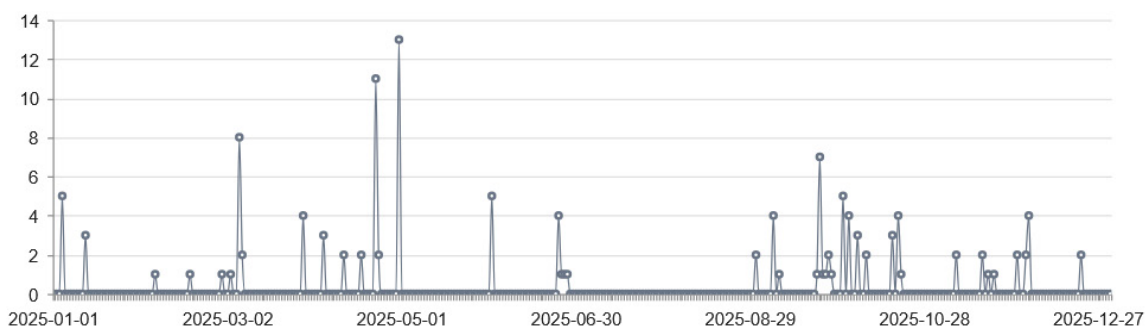
Izmantojot atslēgas vārdus – ombuds Edmunds Apsalons – ziņu aģentūras “LETA” monitoringa dati rāda, ka ombuds Edmunds Apsalons masu medijos pārskata periodā ir minēts 129 reizes. Kopumā pieminējumu aktivitāte lielāko daļu gada nav augsta, visbiežāk – ap nulli vai vienu pieminējumu dienā, kas norāda uz neregulāru publicitāti. Periodiski pieminējumu skaits mēdz krietni palielināties, kas liecina par konkrētiem notikumiem vai īslaicīgu pastiprinātu uzmanību, piemēram, sniegto atzinumu kontekstā. Izteiktākā aktivitāte bija vērojama aprīļa beigās un maija sākumā, kad sasniegts augstākais pieminējumu skaits visā gadā. Vasaras sākumā un vidū pieminējumu skaits atkal samazinās, un šajā laikā dominē zema un fragmentāra aktivitāte ar atsevišķiem kāpumiem. Savukārt vasaras beigās un rudens sākumā pieminējumi kļūst biežāki. Gada nogalē pieminējumu skaits pakāpeniski mazinās.

Ombuds Edmunds Apsalons galvenokārt ticis pieminēts šādu notikumu kontekstā: saistībā ar sniegtajiem atzinumiem, piedalīšanos mediju raidījumos, sabiedriskā medija ombuda profesionālās ētikas balvas pasniegšanu, kā arī ziņās par konkursu uz LSM galvenā redaktora amatu, jo ombuds bija viens no galvenā redaktora amata izvērtēšanas komisijas pārstāvjiem. Jāteic, visaugstākais pieminējumu skaits ir bijis aprīlī, kad arī notika galvenās redaktore Anitas Braunas apstiprināšana amatā. Līdztekus šim otrs visbiežāk pieminētais konteksts un pieminējumu skaits ir rudenī, kad tika publicēts atzinums par mūzikas grupas “Labvēlīgais tips” dziesmas “Alumīnija cūka” iekļaušanu LSM saturā.

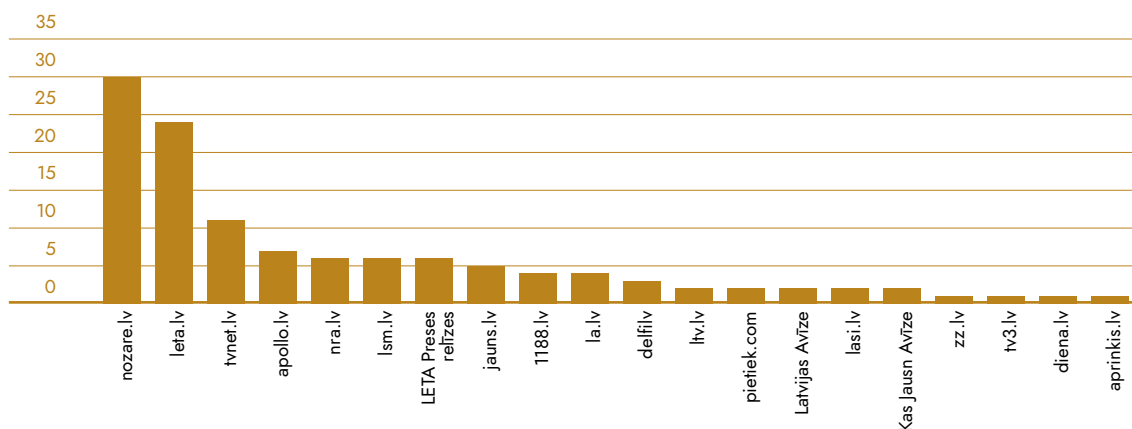
5. ATTĒLS.

OMBUDA PIEMINĒJUMU DINAMIKA PA DATUMIEM

Pieminējumu dinamikas salīdzinājums pa datumiem

6. ATTĒLS. MEDIJU AVOTI, KURUS MINĒTS OMBUDS

Apkopojot visbiežāk minētos avotus, kuros minēti atslēgas vārdi – ombuds Edmunds Apsalons – redzams, ka dominējošie mediju avoti (elektroniski pieejamo mediju vidū) ir nozare.lv un leta.lv, kuriem ir ievērojami lielāks pieminējumu skaits nekā pārējiem avotiem. Līdztekus nozīmīgs ombuda publicitātes avots 2025. gadā ir bijis arī tvnet.lv, kura pieminējumu skaits jau ir ievērojami mazāks, tomēr joprojām nozīmīgs.

Pārskata periodā ombuds ir piedalījies radio programmu “Latvijas Radio 1” raidījumos “Labrīt”, “Krustpunktā”, “Monopola viesis” un “Latvijas Radio 4 – Doma laukums” raidījumā, “Atklātā saruna”, sniedzis intervijas izdevniecību “Latvijas Avīze” un “Rīgas Viļņi” izdevumos, kā arī vairākos raidierakstos.

7. DZIESMA “ALUMĪNIJA CŪKA” – GADĪJUMA ANALĪZE

Lielu ažiotažu sabiedrībā izsauca 2025. gada 19. septembrī publiskotais ombuda atzinums Nr. 26/6-3 “Par lūgumu vērtēt dziesmas “Alumīnija cūka” iekļaušanu LSM saturā”. Iespējams, šis atzinums daudziem bija pirmā reize, kad viņi uzzināja par sabiedriskā medija ombuda institūta eksistenci.

Notikumu pamatā bija iesniedzēja vērsšanās pie LSM ar prasību izņemt no sabiedriskā medija satura populārās mūzikas grupas “Labvēlīgais tips” dziesmu “Alumīnija cūka”, jo šī dziesma iesniedzēja vērtējumā mudina uz seksuālām attiecībām ar mazgadīgu personu. LSM sniegtā atbilde iesniedzēju neapmierināja, tāpēc viņš vērsās pie NEPLP ar sūdzību.

NEPLP, atsaucoties uz SEPLPL 18. panta pirmo daļu un Iesnieguma likuma 4. panta otro daļu, pārsūtīja sūdzību ombudam izvērtēšanai un atbildes sniegšanai savas kompetences ietvaros. Ņemot vērā iesniedzēja sarakstē ar LSM norādīto brīdinājumu turpināt vērsties tiesībsargājošajās iestādēs par LSM rīcību, ombuds pieņēma lēmumu tomēr sniegt iesniedzējam izvērstu atzinumu, lai tādējādi šī jautājuma risināšanā neiesaistītu vēl lielāku iesaistīto pušu skaitu, kuras, visticamāk, šos iesniegumus pāradresētu ombudam kā atbildīgajam par sabiedriskā medija sniegto pakalpojumu pārraudzību.

Ombuda sniegtais atzinums izsauca plašu rezonansi sabiedrībā, sociālajos tīklos un plašsaziņas līdzekļos raisot sašutumu gan par pašu iesniegumu, gan par to, ka uz iesniegumu ir atbildēts astoņu lapaspušu garā atzinumā. Tieši ombuda sniegtā izvērsta atbilde lika daudziem sociālo tīklu lietotājiem un plašsaziņas līdzekļu žurnālistiem publiski izteikt savus kritiskos vērtējumus ombuda personībai un apšaubīt ombuda institūta lietderību.

Sākotnēji šī reakcija šķita mulsinoša, jo ierasti sabiedrībā tiek izteikti pārmetumi par to, ka valsts pārvaldes iestādes neatbild uz sabiedrības pārstāvju iesniegumiem, vai sniedz tikai formālas atbildes, taču šoreiz satraukumu radīja gluži pretējais fakts – argumentētas atbildes sniegšana pēc būtības. Tāpēc publiskās intervijās ombuds bija spiests pamatot savu pozīciju, ka ombuds atbild uz katru iesniegumu, nevērtējot ne tā saturiskās kvalitātes, ne iesniedzēja personību.

Vienlaicīgi ir saprotams, ka ombuda sniegtā atbilde uz sabiedrības pārstāvja uzdotu jautājumu leģitimizēja ne tikai pašu jautājumu (kas citai sabiedrības daļai nešķita leģitīms), bet arī tā uzdošanas pieļaujamību, proti, apstiprināja sabiedrības tiesības uzdot valsts pārvaldes institūcijām jautājumus, to skaitā arī tādus, kas kādam var šķist nepamatoti un pat muļķīgi. Domājams, tieši šis apstāklis arī izsauca lielo satraukuma vilni tiešsaistes sociālo tīklu ierakstos, jo ombuda sniegtā atbilde apliecināja prasību valsts pārvaldei vienādi attiekties pret visiem, t.sk. arī pret tiem, kuri kādu vērtējumā šādu attieksmi nešķiet pelnījuši, un iestāžu pienākumu sniegt atbildes uz sabiedrības pārstāvju jautājumiem, pie nosacījuma, protams, ka atbildes sniegšana ietilpst konkrētās valsts pārvaldes iestādes kompetencē, kā tas arī bija šajā gadījumā, jo LSM satura vērtēšana saskaņā ar Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu likumu ir ombuda funkcija.

Tādējādi ombuds ar izpratni pieņem, ka kritiskais viņa rīcības vērtējums šajā gadījumā ir jāskata nevis kā ombuda personas un pat ne – ombuda institūta nopelums, bet gan kā sabiedrībā pastāvošas noraidošās attieksmes izteikums pret valsts pārvaldi kopumā. Šis gadījums lika ombudam apzināties sevi kā publiskās pārvaldības pārstāvi ar visām no tā izrietošajām konsekvencēm.

Taisnības labad jāmin, ka konkrētā atzinuma teksta apjoms bija ombuda Edmunda Apsalona visu laiku lakoniskākais, un tā būtisku daļu aizņēma dziesmas pamatā esoša dzejoļa izklāsts. Parasti ombuda atzinumi kā argumentēta viedokļa formulējumi ir krietni izvērstāki, jo tajos analizējamie jautājumi ir komplicētāki.

Sabiedrisko elektronisko
plašsaziņas līdzekļu ombuds

(paraksts)*

Edmunds Apsalons

*DOKUMENTS PARAKSTĪTS AR DROŠU ELEKTRONISKO PARAKSTU UN SATUR LAIKA ZĪMOGU

